

In. nr. 653

132911
7767

AUTORII ROMÂNI,
VECHI ȘI CONTIMPORANI

EDIȚIUNE ȘCOLARĂ
APROBATĂ DE MINISTERUL INSTRUȚIUNII PUBLICE
ȘI AL CULTELOR

1905

326875

POEZII POPORALE

CULESE DE
V. ALECSANDRI

BIBLIOTECA
CENTRALĂ UNIVERSITĂȚII
BUCUREȘTI

23492

BUCUREȘTI
Editura LIBRĂRIEI SOCECU & Comp.
1905.

398.8(498)
859.0-1

BUCUREȘTI

1955 17764

CONTROL 1955

2001/06

1956

1961

D

75785. — Atelierele grafice I. V. Socecu — București.
Ed. VIII.

B.C.U. Bucuresti

C23492

POEZII POPORALE

CULESE DE

V. ALECSANDRI

POEZIA POPORALĂ

Poeziile populare sunt plâsmuiri ale unor oameni necunoscuți. Fiind potrivite cu felul de a vedea și de a simți al poporului, ele au plăcut și au fost învățate și de alții pe de rost. Astfel au trecut din gură în gură și au fost duse dela Nistru la Tisa și dela Dorna la Dunăre. Tot astfel au putut și pot să treacă în graiul viu al poporului și opere ale poeților cărturari și să devie poezii populare.

Poeziile populare, nefiind scrise, foarte ușor se schimbă, fiindcă fieștecare le prefăce potrivit cu gustul lui. Tocmai prin aceste prefaceri ele încetează a mai fi creațiuni individuale și devin în cele din urmă un product național în cel mai adevărat înțeles al cuvântului.

Poeziile populare și în deosebi cele culese de Vasile Alecsandri sunt cea mai prețioasă parte

din literatura română. Ca formă și ca conținut, dar mai ales ca conținut, ele sunt mai presus de operele originale ale ori-și-cărui poet român.

V. Alecsandri a publicat întreaga colecțiune în anul 1862 ca contribuțiune pentru zidirea „*Azilu-
lului Elena Doamna*“. El a adresat atunci Măriei Sale Elenei Doamnei, următoarea scrisoare:

MĂRIEI SALE DOAMNEI ELENA

Prea Înălțată Doamnă,

Intr'un șir de mai mulți ani m'am ocupat cu adunarea și coordonarea Poeziilor populare din Țările Românești și am parvenit a forma o culegere prețioasă de balade, de legende și de felurite cântece improvizate de poporul Român în orele sale de suferință sau de veselie, de cădere sau de mărire.

O parte din acele pietre scumpe ale comorii geniului Românesc au fost scoase la lumină și traduse în limbile franceză, engleză și germană. Fiind pretutindene bine primite și admirate, ele au deșteptat luarea aminte a oamenilor erudiți și au contribuit mult a atrage simpatii meritate asupra națiunii noastre de atâți secolii uitată și părăsită pe marginile Orientului.

Complectând acum, precât mi-a fost prin putință, colecția începută și dorind a face ca să contribuie însuși geniul poporului în folosul Azilului

de copii găsiți ce poartă numele Înălțimei Voastre, iau îndrăsneala a dărui acestui așezământ manuscrisul meu de poezii, culese din gura popoului.

Ele copriind glasurile intime ale sufletului său și merită de a fi unite cu glasurile de recunoștință și de binecuvântare ce resună împrejurul numelui Înălțimei Voastre. Ele sunt copii găsiți ai geniului Românesc, și dar au dreptul a se bucura de îmbrățișarea Inaltei Protectoare a Azilului Elena.

Am onorul a fi cu cel mai adânc respect
al Înălțimei Voastre

prea plecat și supus servitor
V. ALECSANDRI.

Octombrie 1862.

SCRISOARFA MĂRIEI SALE DOAMNEI

Domnul meu,

Nu voi se întârziu mai mult a vă mulțami pentru buna și mărinimoasa cugetare ce ați avut. Am cetit cu plăcere scrisoarea, prin care îmi dedicați complectă ediție a poeziilor naționale culese de D-voastră. Vă mulțumesc ca Română și ca Doamnă.

Ca Română, căci ați alăturat numele meu la această lucrare patriotică, la aceste cântece scăpate de uitare, mulțămită serioaselor voastre cercetări, și carele amintesc bucuriile, durerile, istoria și simțimintele Țării. Fără a ridică ceva din caracterul naiv al expresiei populare, ați mlădiat cu o rară fericire forma acestor încercări întietoare. De acum înainte aceste foi respândite ale trecutului nostru sunt așezate pe o carte frumoasă, și oricât de modest ați fi la partea ce vi se cuvine, Românii nu vor despărți niciodată de Doine, Balade și Lăcrimoare numele poetului, care a aruncat o strălucire atât de vie asupra literaturii naționale.

Ca Doamnă, vă mulțănesc că ați dat ca desă-

vârșită proprietate rodul ocupării voastre de mai mulți ani la Azilul ce am fondat pentru pruncii găsiți. Această lucrare este o comoară adevărată pentru bieții mei micuți adăpostiți, și o primește cu recunoștință.

Vroesc ca edițiile ce se vor face și se vor vinde în folosul Azilului Elena să fie demne de geniul poetic al Românilor.

Vom comandă două, din carele una, ediție de lues, pentru admiratorii frumuseților poeziei populare; cealaltă, ediție tipărită cu caractere, fiind menită a se vinde cu prețul cel mai mic, va servi a duce cântecele naționale ale României în sânul munților, în sate, în Mănăstiri, de unde le-ați cules cu pietate.

Dar mai mult în Azilul Elena acele poezii se vor păstra, căci ele, puse pe muzică, vor legăna tinerele ființe adăpostite în el. — Micii copilași ai Azilului meu le vor cânta, și atunci voi fi îndeplinit acea gingașă cugetare din scrisoarea voastră de a dedica pruncilor găsiți din România aceste poezii, pe care le numiți „Copii găsiți ai geniului Românesc“.

Primiți, Domnul meu, cu expresia recunoștinței pe cea a stimei mele particulare.

ELENA.

București, 10 Octombrie 1862.

Drept prefață marele nostru poet a publicat în fruntea volumului următoarea caracterizare a poeziei populare:

POEZIA POPORALĂ

Românul e născut poet!

Inzestrat de natură cu o închipuire strălucită și cu o inimă simțitoare, el își revarsă tainele sufletului în melodii armonioase și în poezii improvizate.

De'l muncește dorul, de'l coprinde veselia, de'l minunează vre-o faptă măreață, el își cântă durerile și mulțămirile, își cântă eroii, își cântă istoria, și astfel sufletul său e un izvor nesfârșit de frumoasă poezie.

Nimic dar nu poate fi mai interesant decât a studia caracterul acestui popor în cuprinsul

cântecelor sale, căci ele cuprind toate pornirile inimii și toate razele geniului său.

Comori neprețuite de simțiri duioase, de idei înalte, de notițe istorice, de crederi superstițioase, de datini strămoșești și mai cu seamă de frumuseți poetice pline de originalitate și fără seamăn în literaturile străine, poeziile noastre populare compun o avere națională, demne de a fi scoasă la lumină ca un titlu de glorie pentru nația Română.

Aceste poezii se împart în trei clase deosebite:

1. Cântecele bătrânești sau Balade,
2. Doine,
3. Hore.

Baladele sunt mici poemuri asupra întâmplărilor istorice și asupra faptelor mărețe.

Doinele coprind toate cântecurile de doruri, de iubire și de jale.

Horele sunt cântecurile de veselie ale poporului.

Pe lângă aceste se mai află unele cântecuri, *Colinde*, care au caracter religios, precum: *Nașterea lui Hristos*, *Florile dalbe*, *Plugul*, etc., ce se cântă în ajunurile Crăciunului și al anului nou.

Toate aceste poezii, fără dată sigură și fără nume de autori, sunt ascunse de secolii întregi, ca niște pietre scumpe, în sânul poporului. Ele sunt expuse a se pierde; prin urmare e o sfântă

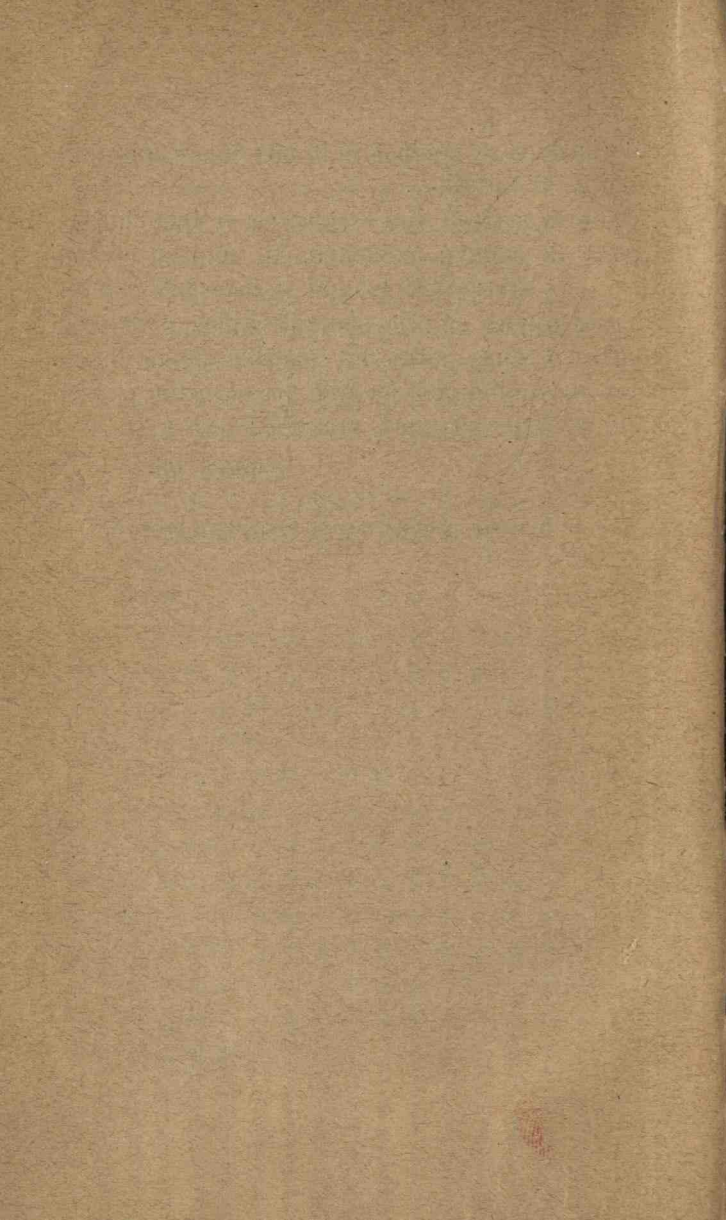
datorie de a le căuta și a le feri de noeanul timpului și al uitării.

Datoria aceasta am cercat să o îndeplinesc. Ajutat de câteva persoane, iar mai cu seamă de C. A. Russo, am adunat în deosebite călătorii prin munții și prin câmpiile înflorite ale țării noastre o mare parte din poeziile populare, și acum sevârșind coordonarea lor, le închin patriei mele ca cea mai mare dreaptă avere a ei.

Moldova 1852.

Nota. — Această prefață a fost tipărită în broșura 1, a baladelor — 1852.

MIORIȚA

Pe-un picior de plaiu,
Pe-o gură de raiu,
Iată vin în cale,
Se cobor de vale
Trei turme de miei.
Cu trei ciobănei.
Unu-i Modovean,
Unui Ungurean
Și unu-i Vrâncean¹.
Iar cel Ungurean
Și cu cel Vrâncean.
Mări, se vorbiră,
Ei să sfătuiră
Pe l'apus de soare
Ca să mi-l omoare,
Pe cel Moldovean
Că-i mai ortoman,

Și-are oi mai multe
Mândre și cornute
Și cai învățați
Și câni mai bărbați!..
Dar cea Mioriță
Cu lâna plăviță
De trei zile 'ncoace
Gura nu-i mai tace,
Iarba nu-i mai place
„— Mioriță lae,
Lae, bucalae,
De trei zile 'ncoace
Gura nu'ți mai tace!
Ori iarbă nu'ți place,
Ori ești bolnăvioară,
Drăguță Mioară?
— Drăguțule bace!
Dăți oile 'ncoace
La negru Zăvoi
Că-i iarbă de noi
Și umbră de voi
Stăpâne, stăpâne
Iți chiamă ș'un câne,
Cel mai bărbătesc
Și cel mai frățesc,
Că l'apus de soare
Vreau se mi te-omoare

Baciul Ungurean
Și cu cel Vrâncean.
— Oiță Bârsană²,
De ești nădrăvană
Și de-a fi să mor¹
In câmp de mohor,
Să spui lui Vrâncean
Și lui Ungurean,
Ca să mă îngroape
Aice pe-aproape
In strunga de oi,
Să fiu tot cu voi;
In dosul stânii
Să'mi aud câinii.
Aste să le spui,
Iar la cap să'mi pui
Flueraș de fag,
Mult zice cu drag!
Flueraș de os,
Mult zice duios!
Flueraș de soc,
Mult zice cu foc:
Vântul când a bate
Prin ele-a răsbate
Ș'oile ș'or strânge,
Pe mine m'or plânge
Cu lacrimi de sânge!

23492

Iar tu de omor
Să nu le spui lor.
Să le spui curat,
Că m'am însurat
Cu-o mândră Crăiasă,
A lumii mireasă⁴;
Că la nunta mea
A căzut o stea⁵;
Soarele și luna
Mi-au ținut cununa⁶,
Brazi și păltinași
I-am avut nuntași.
Preoți munții mari,
Păseri lăutari,
Păserele mii
Și stele făclii!
Iar dacă-i zări,
Dacă-i întâlni
Măicuța bătrână
Cu brăul de lână,
Din ochi lăcrămând,
Pe câmp alergând,
De toți întrebând
Și la toți zicând:
Cine-a cunoscut
Cine 'mi-a văzut
Mândru ciobănel

Tras printr'un inel?
Fețișoara lui
Spuma laptelui;
Mustecioara lui
Spicul grâului;
Perișorul lui
Peană corbului;
Ochișorii lui
Mura câmpului!..
Tu, Mioara mea,
Să te 'nduri de ea
Și-i spune curat,
Că m'am însurat
Cu-o fată de Craiu
Pe-o gură de raiu.
Iar la cea măicuță
Să nu spui, drăguță,
Că la nunta mea
A căzut o stea,
C'am avut nuntași
Brazi și păltinași,
Preoți munții mari,
Păseri lăutari,
Păserele mii
Și stele făclii!..

N O T E

- ¹ *Unu-i Moldovean*
Unu-i Ungurean
Și unu-i Vrâncean

Adecă: unu-i de pe valea Moldovei, unul din munții Vrancei și unul din Ardeal. Din neștiință, poporul nostru confundă ades numele de Ardelean cu cel de Ungurean, căci el încă nu a ajuns a cunoaște întinderea pământului locuit de Români. El nu știe că dincolo de toate hotarele Moldovei și ale Valachiei, peste Carpați și până la Tisa, peste Dunăre și până în centrul Macedoniei, peste pâraele Milcovul și Molna, și peste râul Prutului se află frați de ai lui, cu acelaș port, aceleași obiceiuri, aceleași credinți, aceeași limbă, acelaș trecut de glorie și de suferințe, precum și acelaș viitor!

² *Oiță Bârsană*

Bârsa, în Ardeal.

³ *Și de-a fi să mor*

Românul are mare plecare de a crede în soartă! El își împarte vieța în zile bune și zile rele, în oare ce aduc cu ele fericire sau nenorocire. Astfel întâmplările lumii îl găsesc totdeauna pregătit a primi loviturile lor, căci el se întărește în credința mângâetoare, că *așă i-a fost scris! așă i-a fost zodia! așă i-a fost să fie!* etc.

⁴ *O mândră crăiasă*
A lumii mireasă

Moartea! Ea domnește ca o regină asupra omenirii și e tot odată mireasa lumii. Tot omul e logodit cu moartea din minutul ce el intră în viață.

Românul iubește imaginile poetice, de pildă:

Un om bun, e bun ca sânul mamei, sau e bun de pus pe rană.

Un voinic e Păunaș de codru.

Un tânăr cu părul alb e nins în luna lui Maiu.

Femeea frumoasă e ruptă din soare ... etc.

⁵ *A căzut o stea*

Stelele au mare înrăurire asupra închipuirii Românului. El crede că tot omul în ceriuri are câte o stea ce este tainic legată de soarta lui. Așa steaua omului se întunecă când el este amenințat de vre-o cursă, și cade din văzduh când el se apropie de finitul vieții. Pentru dânsul un om însemnat e născut cu stea în frunte.

Sunt stele carele, după crederea poporului, se arată ca prevestiri de mari întâmplări pe pământ, precum unele stele roșii ca de sânge ce apar înaintea războaielor ... etc.

⁶ *Mi-au ținut cununa*

Cununa de nuntă, care se pune pe fruntea mirilor în ceremonia cununiei. Soarele și Luna țin aici locul nunilor mari.

DOLCA

Pe câmpul Tinekiei,
Pe zarele câmpiei
Răsărit-au florile
Odată cu zorile?
N'au răsărit florile
Ș'a dus Costea oile
De-a așezat stânele
Pe toate movilele.
Azi e luni și mâni e marți:
Pleacă Costea la Galați

Să ia sare
La mioare,
Și bolovani
La cârlani,
Și tărițe
La oițe,
Și glugi mari
La cei zărari,
Și opinci
La cei voinici,

Iară Costea cum mergeă,
Cu Fulga se întâlneă,
Fulga cel cu barba neagră
Și cu mintea neintreagă,
Necăjit și obosit
De trei zile flămânzit.
„Alei! Fulgo, dragul meu,
Să faci cum ți-oi zice eu:
Mergi la stâna mea cu bine
Să-ți iei un dar dela mine¹,
Trei mioare de frigare
Ș'incă una de căldare,
Ca să-ți fie de prânzare“.
Fulga cel cu barbă neagră,
Dar cu mintea neintreagă
Sus la stână se duccă
Ș'oile cât le vedeă,
Cârduri, cârduri le rupeă,
Cu botăul le mână
In codru la Pandina.
Iar Costea, când se'ntorceă,
Mare pagubă 'și vedeă
Că lui, mări, nu-i veneă
Nici laptele la mulsoare,
Nici cașul la 'nchiegătoare,
Nici urda la 'nvelitoare!
Costea mult nu se 'ngăimă,

El dulăii toți chiemă,
Un caș dulce desvăleă,
Optzeci de felii tăia,
Patruzeci la pui de câni,
Patruzeci la câni bătrâni.
Toți în grabă le mănca
Dar sama nici că și-o dà.
Când la urma tuturor
Ian că venia 'ncetișor
Schiopătând, schelălăind,
Laturile cam țiind.
Dolca, haita cea bătrână
Ce știa rândul la stână.
Ea venea nu prea venea,
„Dolcă fă“, Costea 'i zicea,
„Unde-mi e averea mea?“
Dolca 'ncet schelălăia,
La pământ se 'ntindea.
„Dolca fă, tu ești bătrână,
Tu știi rândul dela stână.
Eu pe tine te-am grijit,
Tot cu lapte te-am hrănit.
Dolca fă, cum de-ai lăsat,
Furii stâna de-au prădat?“
Gemea Dolca, se culcă,
Laba ruptă 'și arătă:
„Dolca mea, Dolcuța fa!

Furii laba ți-au rănit,
Când la dânșii ai sărit?
Dacă-mi ești tu pricepută
Și nu te-arăți prefăcută,
Înainte să apuci
Și la fur drept să mă duci,
Pe urmele oilor
Prin pajiștea florilor.
Dolca vesel se sculă,
Câmpul de-alung apucă,
Botul prin iarbă vărând,
Urmele tot mirosind.
Urma-i ici, urma-i colea,
Dolca nici c'o prăpădeă.
Ziua 'ntreagă ea mergeă
Și 'ndeseară ajungeă
În codru la Pandina
Ce de foc se lumineă.
Când în codru se'ndeseă
Bietul Costea ce zăreă?
Fulga masă că-și găteă,
Miei de piele că-i jupuia.
Care prin frigări frigeă,
Care prin căldări fierbeă!
„Masă bună, veselie!”
Striga Costea cu mânie,
Și Dolca se răpezeă,

La Fulga mereu băteă,
Iar Fulga cum o zăreă
Crunt de spaimă tresăreă.
„Aleii, Fulgo, barbă neagră,
Dar cu mintea neintreagă,
Când la drum te-am întâlnit
Eu, mări, ți-am dăruit
Trei mioare de frigare
Ș'incă una de căldare
Ca să-ți fie de prânzare,
Și în loc de mulțămită,
Ca o fiară flămânzită,
Toată stâna mi-ai răpit
Și pe Dolca mi-ai rănit!
Stăii, măi Fulgo, barbă neagră,
Să te fac cu mintea 'ntreagă".
Și cum stă și'l judecă
Inima i-o despică
Și Dolcăii o aruncă,
Iară Dolca n'-o mână,
Inima de vânzător²
E venin otrăvitor!

NOTE

¹ Să-ți iei un dar dela mine.

Generositatea este una din calitățile Românului. Inima lui blândă și darnică îl îndeamnă totdeauna a veni în

ajutor celui nevoiaș. Lui îi place a împărți bucățița lui cu altul; de-acolo a născut datina oaspeției.

² *Inima de vânzător*
E venin otrăvitor.

Nerecunoștința este în ochii Românului una din cele mai urite patimi omenеști.

'I-am mâncat pânea și sarea, nu pot să'i plătesc cu rău, și nemulțămitorului i se ia darul, sunt zicătoare populare, care arată, cât de frumoase simțăminte se află în inima poporului nostru.

Această baladă a Dolcăi, precum și cea a Mioriței le-am cules din gura unui baci, anume Udrea, dela stâna de pe muntele Ceahlău. Acel păstor sună din bucium cu o putere extraordinară, încât munții se resunau în mare depărtare. El cântă și din fluer mai multe cântece ciobănești, iar mai cu seamă Doina cu o expresie de înduioșare ce aducea lacrimi în ochi celor care îl ascultau.

La anul 1842, într'o frumoasă seară de vară, urcându-mă la stâna din Ceahlău, unde auzisem răsunând buciumul lui Udrea, am asistat la unul din cele mai sublime spectacole ale naturei, luminate de razele asfințitului soarelui; iar după ce noaptea preseră cerul cu stele, mă așezaiu cu Udrea și cu alți păstori împrejurul unui foc, și petrecuiu până 'n zori cu cântecele de la munte. Udrea îmi spuse că tatăl lui știă mulțime de balade, între care acele a lui Traian și a lui Aurelian, dar din nenorocire el le luase cu dânsul în mormânt.

Ș A L G A

Sus pe malul Dunărei,
La perdeaua cu câni rei
A Șalghii a vādanei
Este-o turmă cu cărlani
Păscută de opt ciobani,
Turma Șalghii cea frumoasă
Ca Șoimul de inimoasă¹.
La perdea în miezul nopții
Nemerit-au haiducei,
Nemerit-au, năvălit-au,
Paloșele zângănit-au,
Pe ciobani legatu-mi-i-au,
Dulăii 'mpușcatu-mi-i-au.
Iar pe baciul cel mai mare
Il ferecă și mai tare
Cu cotele la spinare
De strigă că rău îl doare:

Căpitan Caracatuci
Vătăjel peste haiduci!
Peste cinci sute și cinci,
Tot haiduci de cei voinici.
De-ai făcut vr'odată bine,
Fă-ți o milă și cu mine
Și 'mi desleagă brațele,
Rău mă dor sărmanele!"
«Căpitanul se 'mblânzea,
Brațele-i le slobozeà.
Iară baciul, cum scăpà,
Mâna 'n sânu-și o băgà,
Bucium de aur câtà²
Și de trei ori buciumà
Văile se răsună,
Frunzele se clătinà,
Șalga 'n somnu-i l'auzeà.
Din somn Șalga se trezeà,
La soacră-sa se duceà
Și din gură așa-i ziceà:
„Maică, măiculița mea!
N'auziși tu buciumând
Și văile răsunând?
Nu știu, maică, ciobanii
Rătăcit-au cârlanii,
Ori drumul au rătăcit,
Ori haiduci i-au năvălit?"

Baba soacra răspundea:
„Mergi, te culcă, fata mea,
De ciobani nu te 'ngrijă,
C'așă bucium ei cu dor,
Când li-e dor de casa lor“.
Soacra bine nu sfârșea,
Șalga iar că auzea
Glas de bucium răsunând,
Pân' în suflet resbătând.
„Hei! copii, copii argați!
Somnul dulce voi lăsați,
Ș'un cal iute'mi înșeuati,
Puneți șeaua bărbătește,
Să incalec voinicește“.
Ea pe cal se aruncă
Și spre Dunăre alergă
Haulind și chiuind,
Buzduganul învârtind.
Cât haiducii o zăreau,
Loc de fugă nu găseau,
Iară Șalga-i urmărea
Și din gură așa răcnea:
„Ian așteapt', așteapt', așteaptă
Să luptăm la luptă dreaptă.
Căpitan Caracatuci,
Vătăjel peste haiduci,
Peste cinci sute și cinci

Tot haiduci de cei voinici!
Stăi pe loc să ne'ntălnim,
Două vorbe să grăim
Și 'n arme să ne lovim.
Că mă jur pe Dumnezeu!
Să te 'nvăț eu fătul meu,
Cum se leagă ciobanii,
Cum se pradă cârlanii".
Căpitan Caracatuci,
Cetaș mare de haiduci³
Se duceà, duceà, duceà,
Nici capul nu'și întorceà.
Șalga-i ici, Șalga-i colea,
Capul din fugă-i tăia!
Capu 'n urmă rămâneà,
Trupu 'nainte fugia,
Sângele părâu curgeà,
Drumul roș că se făcea!

. . . . .
Ci-că, mări, de pe-atunci,
Când vin cete de haiduci,
Drumul lor nici că greșesc,
Nici că, zeu mai nimeresc,
La perdeaoa cu câni rei
A Șalghii a vădanei,
De pe Malul Dunărei.

N O T E

¹ *Ca Șoimul de inimoasă*

Șoimul e pasăre răpitoare, mai mare decât uliul și mai mic decât vulturul, însă foarte îndrăzneț și rapid în zborul său. El trăește în munții Carpați și și face cuibul pe stânci înalte.

Șoimul vânează pasări mari, precum găște sălbatice, cucoare, drochii etc., care trec în cârduri prin Moldova și pribegesc din țeară la apropierea timpului de iarnă. Când el zărește un cârd de acele păsări călătoare, își ia zborul de se înalță mult deasupra lor, apoi se repede din senin ca o săgeată și lovește pasările cu osul pieptului, încât aceste cad ameteite și seucid zdrobindu-se de stânci.

În timpurile de demult, strămoșii noștri aveau obiceiul de a îmblânzi șoimii și a-i deprinde la vânat precum se face și astăzi cu cocorjii, și se vede că meșteșugul lor era foarte vestit, de vreme ce șoimii făcea parte din tributul ce se plătea Sultanilor după închinarea Moldovii. Acest tribut ce purta numele de *dar spre semn de închinare*, se compunea din 4000 galbeni, 40 epe și 14 șoimi.

Șoimul se vede ades figurând în balade ca imagine de vitejie și de răpezime. Un voinic e *Căpitan Șoiman* și are ochi *Șoimulefi*. Un cal sprinten zboară ca *Șoimul*. În balada lui Serb-Sarac, descrierea alergării cailor pe câmpul dela Haidar Pașa e făcută în chipul cel mai poetic:

Alalah! cai arăbești,
Alalah! cai tătărești,
Cum mișcau copitele
Ca Șoimii aripele.

² *Bucium de aur cătă.*

In letopiseşele noastre se zice că semnalul de războiu se da prin buciume. Domnii porunciau a buciumă, când oastea română era gată a se încleştă la luptă cu duşmanul. Este dar de presupus, că în secolii de înainte buciumul nu eră numai o țevie de cireş, ca acela al ciobanilor dela munte, ci un instrument de metal, un soiu de trâmbiță militară.

³ *Cetaş mare de haiduci*

Adecă: Căpitan de ceată.

MOGOȘ VORNICUL

În oraș la București
Tot să stai și să privești
Pe cei șapte voinicei,
Mândri puișori de zmei,
Șapte frați ca șapte brazi,
Toți de-ai lui Mogoș cumnați.
Ei în capul podului
În fruntea norodului
Așteptau pe sora lor
Și pe mândru-i soțior,
Mogoș, vornicul bogat
Ce glumește ne'ncetat.
Ei la umbră se culcau,
Beau voios și ospătau,
Cu ploșcuța închină,
De cinci vedre ș'o oca,

Vadra Țarigradului,
Măsura împăratului.
Iar fratele cel mai mare,
(Că-i mai mare, minte n'are)
Pe drum ochi și alergă
Și cu glas dogit strigă:
„Zăriți voi ce zăresc eu?
Iată vine ca un zmeu,
Vine Mogoș vornicul
Călare pe galbinul“.
Frații toți mi se sculau,
Peste câmpuri se uitau,
Și vedeau, mări, vedeau
Cum venea Mogoș, venea:
„Bună zioa, șapte frați,
Șapte frați ca șapte brazi!
— Bun sosit, frate cumnate,
Ai venit pe ne-așteptate;
Dar unde ți-e soțioara?
Ce ni-ai făcut surioara?
Ori poate c'ai și uitat
Cătră noi că te-ai legat,
Când pe Stanca ne-ai luat,
S'o aduci la frățiori
Pe iarnă de nouă ori,
Că's mai multe sărbători:
Pe vară de patru ori,

Că's mai multe lucrători?
— Ba, măi frați, eu n'am uitat
Cătră voi că m'am legat
Și cu Stana am plecat
S'o aduc la desfătat,
Dar în drumul părăsit
Turci, Tătari ne-au întâlnit
Și pe Stanca mi-au răpit,
— Pe Stăncuța ni-au răpit,
Și tu, Mogoș, ai fugit?
Cu cei furi nu te-ai luptat,
După ei nu te-ai luat
Nouă ani să-i tot alungi
Și cu moartea să-i ajungi?
Mori dar, căne blestemat!
Că ție nu ți-a fost dat,
Ca să fii vrednic cumnat
Cu-ai Stăncuței șapte frați,
Șapte frați ca șapte brazi!“
Și cu toții crunt turbau
Paloșele ridicau.
Iar fratele cel mai mare
(Că-i mai mare minte n'are)
Paloșul mi'l învârteă,
In Mogoș il asvârleă,
Dar nici că mi'l nimereă.
Paloșul 'n vânt vâjjeă.

De-un zid mare se lovea
Și 'ndărăpt se întorcea,
Lângă Mogoș de cădea
Și 'n pământ se îngropă
Și până în mănunchiu intră.
Iar fratele cel mai mic,
(Că-i mai mic, e mai voinic)
Paloșul mi'l invârtea,
În Mogoș îl azvârlea
Și prin inimă 'l junghia!
Când de-odată ce vedeă,
Ce vedeă și nu credeă?
O teleagă zugrăvită,
Pe din luntru poleită,
Cu doisprezece telegari,
Telegari cu coame mari,
Și 'n teleagă sora lor
Inflorind ca un bujor?
„Bună zioa, frații mei,
Șapte pușori de zmei!
Dar unde vi'e cumnatul?
Ce mi-ați făcut bărbatul?
— L'am trimes în iad de-a drept
Cu șapte paloșe 'n piept,
Că nu-i vrednic să trăiască
Și cu noi să se rudească
Cine 'n oardă păgânească

Nu știe să vitejească
Și nevasta să-și păzească!
— Vai de mine! ce-ați făcut?
Vai de voi! n'ați priceput
Cum că Mogoș a glumit
Când de mine v'a grăit?"
Bine vorba nu sfârșeă,
Lacrămi din ochi îi eșeă,
Lângă Mogoș ea cădeă,
Cu brațele 'l cuprindeă,
Il bocea, il desmerdă,
Apoi sufletul și'l dă
In capătul podului,
In ochii norodului.

N O T E

Poate că legenda raportată aici să fie izvorul, de unde se trage numele podului Mogoșoaii din București.

TOMA ALIMOȘ

Departe, frate, departe,
Departe și nici prea foarte,
Sus, pe șesul Nistrului ¹,
Pe pământul Turcului,
Colo'n zarea celor culmi,
La groapa cu cinci ulmi
Ce răsar dintr'o tulpină
Ca cinci frați dela o mumă
Ședeă Toma Alimoș,
Boer din țeara de jos;
Ședeă Toma cel vestit
Lângă Murgu-i priponit
Cu țerușul de argint
Bătut în negru pământ ²;
Și pe earbă cum ședeă,
Mândră masă 'și întindeă
Și tot bea și veseleă

Și din gură-așă zicea:
„Inchinarea-aș și n'am cui !³
Inchinarea-aș Murgului,
Dar mi-e Murgul cam nebun
Și de fugă numai bun.
Inchinare-aș armelor,
Armelor surorilor,
Dar și ele's lemne seci,
Lemne seci, oțele reci!
Inchină-voi ulmilor,
Urieșii culmilor,
Că sunt gata să'mi răspunze
Cu freamăt voios de frunze
Și 'n văzduh s'or clătină
Și mie s'or închină!“
Iată, mări, cum grăiă,
Că'n departe auzeă
Un nechez ce nechezeă
Și se tot apropiă.
Toma 'ncet mi se sculă,
Peste câmpuri se uită
Și zăriă un hoțoman
Pe-un cal negru Dobrogean⁴,
Un cal sprinten voinicesc...
Plătiă cât un cal Domnesc,
Hoțomanul nalt, pletos⁵,
Cum e un ștejar frunzos,

Era Manea cel spătos
Cu cojoc mare, mișos,
Cu cojoc întors pe dos⁶
Și cu ghioaga nestrugită,
Numai din topor cioplită.
El la Toma 'ncet venea
Și din gură-așa-i grăea:
— Alei! Toma Alimoș,
Boer din țeara de jos,
Ce ne calci moșiile
Și ne strici fânețele?
Boer Toma Alimoș
Li da plosca cu vin roș:
— Să trăești, Mane fărtate!
Dăți mânia după spate,
Că să bem în jumătate⁸.
Manea cu stânga luă,
Cu dreapta se înarmă,
Paloșul din sân scotea
Ș'așa bine 'l invârtea,
Ș'așa bine mi'l chitea,
Că pe Toma mi'l tăea
Pe la furca pieptului,
La încinsul brâului,
Deasupra buricului
Unde-i greu voinicului⁹.
Toma crunt se oțerea...

Manea 'n scări se înțepeneă
Dos la fugă și puneă
„Alelei! fecior de lele!
Căci răpiși zilele mele!
De te-aș prinde 'n mâna mea
Zile tu n'ai mai aveă!”
Și cum stă de cuvântă,
Mațele și le-adună,
In coșuri și le băgă,
Pe deasupra se 'ncingeă
Și la Murgu-i se duceă
Și cu Murgu-așă grăiă
„— Alelei! Murguleț mic,
Aleii! dragul meu voinic!
De-ai putea la bătrânețe
Cum puteai la tinerețe!”
Murgul ochii și aprindeă,
Necheziă și răspundeă:
— Iată coama, sai pe mine
Și de-acum te ține bine
Să 'ți arăt la bătrânețe
Ce-am plătit la tinerețe!”
Toma iute încălecă,
După Manea se luă
Și mereu, mereu strigă:
„Alelei! Murguleț mic,
Aleii! Murgul meu voinic

Așterne-te drumului ¹⁰
Ca și iarba câmpului
La suflarea vântului!“
Murgul mic se așterneă,
Manea 'n lături se zăreă;“
Toma răcniă și turbă;
„Tăiatu-m'ai tâlhărește,
Fugitu-mi-ai mișelește;
De te-aș prinde 'n mâna mea,
Zile tu n'ai mai aveă.
Stăi pe loc să ne întâlhim
Două vorbe să grăim,
Două vorbe oțelite
Cu paloșele grăite!“
Manea 'n lături tot fugeă,
Iară Toma 'l ajungeă
Ș'așă bine mi'l chiteă,
Că din fugă mi'l tăiă
Jumătatea trupului
Cu trei coaste a negrului!
Manea 'n două jos cădeă,
Toma Murgului ziceă:
„Alelei! Murguleț mic,
„Aleii! dragul meu voinic!
Ochi'mi se păingenesc,
Norii sus se învârtesc:
Te grăbește-aleargă, fugi,

Și ca gândul să mă duci¹¹
Colo'n zarea celor culmi,
La groapa cu cinci ulmi,
Că eu, Murgule, oiu muri,
Pe tine n'oi mai sări!
Iar când sufletul mi-oiu dă,
Când nu te-oiu mai desmierdă,
Din copită să-ți faci sapă,
Lângă ulmi să-mi faci o groapă
Și cu dinții să mă-apuci,
În tainiță să m'arunci.
Ulmii că s'or clătină,
Frunza că s'a scutură,
Trupul că mi-a astupă!"

N O T E

¹ *Sus pe șesul Nistrului
Pe pământul Turcului.*

În partea Basarabiei de jos, ce purtă numele de Bugeac.

² *Bătut în negru pământ.*

Pământul din țările locuite de Romani e vestit pentru calitatea lui mănoasă. E un soi de pământ vegetal, negru și gras, care dă roade îmbelșugate. De aceea Românii l'au sacrificat în gândul lor și îi zic *sfântul pământ! el te adăpostește, el te învește!* Vechii Romani dau pământului numele de *mamă*,

³ *Inchinare-aș și n'am cui.*

Una din mulțumirile Românului e de a închină pân'a nu bea. Cuvintele obișnuite la asemenea închinări sunt: *Noroc să deo Dumnezeu! și la anul cu bine! voe bună in belșug și cu opt boi la plug, etc.*

⁴ *Pe un cal negru Dobrogean.*

Caii din Dobrogea erau cunoscuți pentru calitatea lor ca și acei din Bugeac. Erau un soi de cai sălbatici crescuți în câmpiile pustii din Dobrogea și de soi tătăresc.

⁵ *Hoțomanul nalt, pletos.*

Pletele sunt un fel de bărbăție în ochii Românilor. Ei le poartă lungi și se mândresc de dânsule. Una din cele mai adânci mahniri ale flăcăilor ce sunt luați la oaste este că disciplina militară îi silește a se despărți de podoaba firească a capului.

⁶ *Cu cojoc întors pe dos.*

Se zice de un om aprins de mânie, că și-a întors cojocul pe dos.

⁷ *Să trăești, Mane fârtate.*

Cuvântul fârtat e compus din cuvintele fără și tată și însemnează bastard (?)

⁸ *Ca să bem în jumătate.*

Adecă să deșerte plosca fiecare pe jumătate. Încă o dovadă de plăcerea ce are Românul a împărți cu altul bunurile, de care el se bucură.

⁹ *Unde-i greu voinicului.*

Adecă unde atârână greutatea armelor purtate la piept incingătoare.

INELUL ȘI NAFRAMA

Fost'a, fost, un Crăișor
Tinerel, mândru fecior,
Cum e bradul codrilor
Sus pe vârful munților.
De soție și-a luat
O copilă din cel sat.
Copiliță Româncuță,
Toți vecinilor drăguță,
Cu chip dulce, luminos,
Cu trup gingaș, mlădios,
Cum e floarea câmpului
In lumina soarelui.
Iată lui că 'i a sosit
Carte mare de pornit
La tabără de eșit.

El în suflet s'a măhnit
Și din gură a grăit:
„Draga mea, sufletul meu,
Ține tu inelul meu.
Pune'l în degetul tău.
Când inelu-a rugini
Să știi, dragă, c'oiu muri!¹
— De mă lași plângând acasă,
N'ați năframa de mătasă
Pe margini cu aur trasă.
Aurul când s'a topi,
Să știi, frate, c'oiu muri!“

II

El pe cal a 'ncălecat
Și pe drum a apucat.
Mers'a el pân' la un loc
Ș'a aprins un mare foc
În mijlocul codrului
La fântâna corbului.
Mâna 'n sân el și-o băgă
La năframă se uită...
Inima-i se despică!
„Dragii mei, ostașii mei,
Puișori vitezi de zmei!
Stați pe loc de ospătați
Și la umbră vă culcați.

Eu sunt gata de plecat,
Acasă că mi-am uitat
Paloșul cel rotilat
Pe-o masă verde aruncat.
Indărăpt el a pornit,
C'un voinic s'a întâlnit,
C'un voinic cu calul mic:
„— Noroc bun, tânăr voinic!
Ce veste, de unde vii?
— Dacă vrei, Doamne, s'o știi,
De altul poate-ar fi bine,
Dar e rău ș'amar de tine!
Tatăl tău că s'a sculat,
Țeara 'ntreagă ne-a călcat
Pân' ce mândra ți-a aflat,
Și pe dâns' a aruncat
Intr'un tău adânc și lat
— Na, voinice, calul meu
Să mi'l duci la tatăl meu.
De-a 'ntrebă, unde sunt eu,
Tu să-i spui că eu m'am dus
Pe malul apei, în sus
Și că 'n apă m'am svârlit
La copila ce-am iubit“.

III

Tatăl său țear' a sculat,
Tău 'ntreg de l'a secat,

Și copii și-a aflat
Amândoi îmbrățișați,
Pe nisip galben culcați
Amândoi senini la față
De păreau că sunt în viață.
Atunci Craiul s'a căit,
În mătasă i-a 'nvălit
Și 'n biserică i-a dus
Și 'n două racle i-a pus,
Racle mândre 'mpărătești
Purtând semne latinești².
Și pe dânsul l'a zidit
În altar la răsărit,
Pe ea 'n tindă l'asfințit!
Iar din el, frate a eșit
Un brad verde, cătinat,
Pe biserică plecat,
Și din ea o vișoară
Inflorită, mlădioară,
Ce din ziori și până 'n seară
Pe biserică s'a 'ntins
Și cu bradul s'a cuprins!

.....
Tună, Doamne, și trăsnește,
Tună 'n cine despărțește
Dulcea dragoste 'nfocată
De-un fecior și de o fată.

N O T E

¹ *Când inelu-a rugini,
Să știi, dragă, c'oiu muri.*

În poveștile, în legendele și în baladele românești, se găsește o mulțime de idei poetice și de imagini răpitoare, precum inelul ce rugineste, și aurul naframei ce se topește în ajunul morții unui om. Pe lângă minunile din povești: palaturi de cristal zidite pe munți de oțel, copaci crescuți până în nori și purtând în vârful lor cuib de zână, erghelii de cai sălbatici ce esnoaptea din sânul mărilor ca să pască poenile codrilor, paseri măestre ce aduc vești de pe ceea lume, pajuri urieșe, a căror coiburi, sunt în fundul pământului, zmei ce răpesc fetele de împărați, șerpi mari ce stau culcați pe paturi de pietre scumpe, iarba fêrului, care deschide zăvoarele cetăților, iarba șerpelui ce învie morții vindecându-le ranele, poduri de argint, cu copaci de aur, în care cresc mere de rubin și cântă păseri de brilliant, etc. etc., găsim mere de aur care, aruncate jos, se prefac în palaturi împărătești, furci de argint, care torc singure, piatră de teacă a Sfintei Miercuri, peria Sfintei Joi și stergarul Sfintei Vineri, date de tustrele tânărului Făt-frumos ca să-i fie de ajutor, când l'ar ajunge Zmeii. Piatra de teacă aruncată în calea Zmeilor se schimbă într'o stâncă naltă până la cer, peria într'un codru des, în care nici vântul nu răsbate, stergarul într'o mare lungă și lată ca fața pământului. Zmeii trebuie să macine stânca, să doboare codrii și să soarbă apele mării pentru ca să ajungă pe Făt-frumos.

În numărul semnelor considerate de Români ca prevestiri de moarte mai sunt și căderea stelelor, cântecul cucuvaei, urletul cânilor, arătări de năluci, pocnirea

lemnului icoanelor din casă, stăutul cailor pe loc când au a plecà la drum, etc.

² *Purtând semne latinești*

adecă iscripție cu litere latine, precum se obișnuște pe sarcofaguri.

O variantă a legendei sună așa:

Trecù toată primăvara,
Trecù pe urmă și vara,
Inelul nu rugineà,
Nici naframa se roșeà,
C'amândoi erau în vieată,
Ea cu lacrimi pe față,
El cu arma la războiu,
Și se doreau amândoi.
Iată că'ntr'o dimineată,
Intr'o zi cu neagră ceață
Mândrulița se sculà,
Fața albă 'și spălà,
La icoană se 'nchinà,
Ș'apoi la inel cătă.
Dar inelu-i ruginit!
„Vai! drăguțul mi-a mu-
rit!“

Vorba bine nu sfârșià
Și de cale se gătià,
Pe-un cal ager s'aruncà
Și la tabără plecà.
Calul sboară ca și vântul
De cutreeră pământul.
Și când toaca 'n cer tocà,
Ea prin tabără umblà,
Tot pe dragul ei cătă
Și'l găsià, sârmanul mort,
Intins, veșted sub un
cort.

Ea năframa și-o luà,
De trei ori o sărutà,
Capul, fața 'și înveleà
Și pe loc moartă cădeà.

RADU CALOMFIRESCU

I

În oraș la București
În curți nalte și Domnești
Mândră masă e întinsă
Și de mari boeri cuprinsă.
Dar în mijloc cine șede? ¹
Mircea-Vodă 'n mijloc șede,
Și la dreapta lui se vede
Doi Căplești și trei Buzești,
Zmeii Țării Românești,
Purtătorii oștilor
Și fruntea boerilor.
Ei toți beau, se veseleau
Și pe Domn îl fericeau,
Dar când fù despre beție
Despre dalba veselie,
Iată, nene, că soseà

Și la Domn îngenunchea
Radul din Calomfirești,
Zmeul Țării Românești,
Cu sluga lui, cu Nedeia
Ce de mic îi tot dedea
Ajutor bun de putere
Și cuvânt de mângâiere.
„Domnule, Măria ta!
Fie cum oiu cuvânta:
Îți aduc ție 'nchinare
Ca unui frate mai mare,
Și ți doresc mereu să fii
Cu izbânzi și veselii.
Dar știi, Doamne, ori nu știi
Că Tătarii m'au lovit
Și Tătarii mi-au robit

Copilașii,
Drăgălașii.
Măiculița,
Drăgulița.

Rău mă doare inimioara
De copii, de soțioara,
Dar mă doare și mai tare
De măicuța ce mă are,
Că-i creștină și bătrână
Ș'a se-ajungă-a fi cadină,
De răsul căpcânilor ²

Pân casa păgânilor.
Rogu-te, Măria ta,
Ce vroești a m'ajută,
Dă-mi ajutor pe Buzești
Și pe cei tustrei Câlpești,
Purtătorii oștilor
Și fruntea boerilor!“
Mircea-Vodă 'l ascultă,
Și din gură cuvântă:
„Aleii! Radule mișel!
Mai așteaptă tu nițel!
Până ce vom ospătă,
Până ce ne vom culcă,
Până ce ne vom sculă,
Se vād ce vis om visă,
Ș'apoi ajutor ți-om dă!“
Radu buzele 'și mușcă
Și la față se schimbă.
„Să trăești, Maria ta!
Iar dacă te-oiu așteptă
Până ce îi ospătă,
Și până ce te-i culcă,
Și până ce te-i sculă,
Să vezi ce vis îi visă,
Tătarii s'or depărtă,
Păgubaș ei m'or lăsă!

II

Radul iute 'ncălecă,
După dușmani se luă
Cu sluga lui, cu Nedea
Ce de mic îi tot dedea
Ajutor 'n de putere
Și cuvânt de mângâiere.
Goneă el, mereu goneă,
Goneă, nu mai osteneă.
Nebăut și nemâncat,
De dor mare frământat.
Când, a fost a treia zi,
Pe Tătari, el îi zări,
Atunci Nedea că grăi:
„Hei! stăpâne Radule,
Ascultă-mi povețile,
C'acum e pe vitejie
Pe vinceală sau robie,
Taie tu marginele,
Eu se taiu mijloacele;
Care-a scăpat dela mine
Să nu scape dela tine!“
In Tătari ei se izbiau,
Vârtej de moarte făceau
Și tăiau, nene, tăiau
Pe Tătari îi risipeau,
Și pe cei robiți scoteau

Și pe-a-casă-i trimeteau.
Dar pe maică-sa bătrână
N'o găseă 'n ceată păgână.
Radu 'n scări se ridică
Ca vulturul se uită,
Peste câmpii Lăpușii,
Peste câmpi mereu pustii,
Și cum stă și cum ochea.
Iată, nene, că zăreă
Un cort mare și rotat,
Cât un cort de împărat;
Și 'n cort zăreă pe-un Mârzac,
Un Mârzac dela Bugeac
Care 'n brațele-i strângeă
O creștină ce plângeă.
Fulger Radu se făceă,
Ca un fulger se duceă
Și la cort se răpezeă,
Pe Mârzac 'l retezeă
Și în lance că'l luă,
Mort în câmp îl aruncă.
Apoi vesel purcedeă
Cu măsa și cu Nedea,
Ce de mic îi tot dedeă
Ajutor bun de putere
Și cuvânt de mângâiere.

III

Iată la mijloc de cale,
La fântâna dintr'o vale,
Iată bună 'mpreunare
Cu cinci voinicei călare,
Cu Buzești și cu Căplești,
Zmeii Țării Românești!
„Noroc bun și cale bună!
Ce vânt dulce vă adună
Și cu mine vă 'mpreună?
— Noi în cale ți-am eșit
C'avem dor de hărățit³,
Și la harță vitejească,
Și la joacă războiască“.
Ei la harță se luau,
Pe jurământ s'apucau
Stăpânii să hărățească
Și slugile să-i privească!
Incepea dar pe călare
Harța cea din fugă mare
Paloșele zingănind,
Sulițele învărtind,
Buzduganele ciocnind
Și din gură chiuind.
Când de-odată cei Buzești
Și cu cei tustrei Căplești
Peste Radu năvăliau,

Cu cinci lănci îl străpungeau,
Apoi capul îi tăiau,
Pe-o tupsie îl puneau
Și la Domnul îl duceau
Și cu toți așa grăiau:
„Ale! Doamne, Doamne Mirce!
Ale! Doamne mult voinice!⁴
Radul de-ar fi mai trăit,
Scaunul ți-ar fi răpit!
Iată capu-i, dă-l la corbi,
Și copiii lui fă-i robi!“
Bine vorba nu sfârșeă,
Iată, nene, că veneă,
Sluga vechie, moș Nedea,
Cu măicuța Radului,
La scaunul Domnului,
Ș'amândoi ingenunchiă,
Și, plângând, maica ziceă:
„Ale! Doamne, Doamne Mirce,
Ale! Doamne mult voinice!
Fă-mi dreptate, fă-ți dreptate,
Radu că ți-a fost bun frate,
Că eu, Doamne, din păcate,
M'am iubit cu taica tău
De-am făcut pe Radul meu!“
Domnul Mircea greu oftă
Pe bătrâna o sculă,

Mâna dreaptă-i sărută
Și pe loc dreptate-i dă.
El boerii adună
Și de moarte-i judecă.
Gâdele îi apucă,
Sus pe scară-i aduceă,
Un covor le așterneă
In genunchi îi tot puneă,
Și mâneca și suflecă
Și pala și-o ridică
Și capetele sbură,
Sbură pe scări de-a dură,
Când Buzești peste Căplești,
Când Căplești peste Buzești.

N O T E

¹ *Dar în mijloc cine șede?*

O zicătoare ce trebuie să existe de pe timpul năvălirilor de limbi străine sună așa: *să fii totdeauna la mijloc de masă și la colț de țară.*

² *De răsul căpcânilor.*

Românii expuși în vechime la neconținute năvăliri de limbi străine ce lăsau foc și sânge în urma lor, detără barbarilor numirea de Căpcâni, adecă, dihanii cu trup de om și cu cap de câne.

În Istoria lui Alexandru Makedon se zice: „De acolo merse Alexandru cincisprezece zile și ajunse la o țară cu oameni cu șapte picioare și cu șapte mâni

și deteră foarte tare prin oastea lui Makedon; și de aceea periră mulți și mulți prinseră vii, să-i scoată la lume pentru minune. Și trecu țara lor în zece zile și mai merse înainte și ajunse la o țară cu oameni câtcăuni (câpcăuni), dinainte cu obraz de om, iar dindărăpt cap de câne ce lătră cânește^a.

³ *C'avem dor de hărăfit.*

Vezi nota 10 din balada lui Mihai Copilul.

⁴ *Alei! Doamne, Doamne Mirce!*

Alei! Doamne mult voinice!

Mircea cel bătrân a ținut multe răsboaie cu Turcii și a fost pururea învingător. El a domnit 29 ani, a zidit mănăstirile Cotmeana și Cozia și a fost îngropat în aceasta de pe urmă.

În tractatele sale de alianță cu regele Poloniei Vladislav, Mircea se intitula astfel: „Mircea, din mila lui Dumnezeu Voivodul Valahiei, Ducsul Făgărașului și al Omlășului, Comitul Severinului, Despotul Dobrodiciului și Domnul Drăstiorului, etc.

G H E M I Ş

I

Frunză verde de-aluniş,
Tace cucul la răriş,
La răriş, la, cărpeniş
De frica celui Ghemiş,
Că de-i mic şi ghemuit,
Are faţa de 'ngrozit,
Şi de-i mare cât un ghem¹,
Turcii toţi de el se tem.
Cât a fost vara de mare,
El a mas pe la coşare
Cu vânăta cea frumoasă,
Iapă scurtă şi vânoasă
Cu dungi negre pe spinare
Şi scântei de foc în nare.
Ia-i ogarcă pe sub foale²
Cât aleargă nu dămoale,

Și 'i locustă săritoare...
Unde-o vede, Ghemiș moare.
Intr'o zi Ghemiș puneà
Șapte buți alătoreà,
Cu vânăta le săreà,
Pe vânăta o speteà!
Iar Ghemiș ca un nebun
O legà de un alun
Și trei zile o plângeà,
Nici că se mai mângâià!
Apoi, mări, se 'ndrăceà
Colea'n vale se duceà,
O falangă 'n drum scoteà³
Pe drumeți pe toți băteà
Ca să-î spue de știà,
Dacă 'n lume cunoșteà
Alt fugar ca vânăta,
Să-i se dreagă inima.
Când la urma tuturor
Iată-un biet de cerșetor⁴
In spinare 'cu desag
Și în mână c'un toiag.
Iar Ghemiș cum îl vedeà
La pământ îl întindeà,
De falangă mi'l legà
Și'l bătea și tot strigà:
„Măi sărace, sărăcilă,

De când umbli cerând milă,
Văzut-ai în calea ta
Vre-un cal bun ca vânăta?
— Stăi, jupâne, nu mai dă.
Că ți-oiu spune tot ce știu.
Eu cunosc un bidiviu
La cel pașa din Măcin⁵,
Care bea rachiu și vin!⁶

II

Ghemiș iute purcedeă,
Luntre mică el prindeă,
Latul Dunării treceă,
La Măcin de se duceă
Și 'n cetate el intră,
Iar de pitic ce eră.
Nime 'n seamă nu'l băgă,
El la grajdiu și alergă.
Grajdul Miralaiului⁷
În dosul seraiului,
Și la pândă se puneă,
În gunoiu se ascundeă.
Când fû despre cântători
Pân' a nu răsări zori:
Ghemiș iute se trezi
Și 'ncepea a nechezi
Cum nechează ipele,
Ipele sirepele.

Armăsarul l'auzeà,
Se 'ncordà și nechezeà,
Dela iesle se smunceà,
Peste zid ușor treceà
Și sburând voios veneà.
Iar Ghemiș îl vicleneà
Pân' de coamă 'l apucà,
Apoi iute 'ncălecà
Și numai o fugă-i dà
Pân' la sora sa Manda.
„Bună ziua, surioară,
De ești bună bunișoară,
Fii de inimă voioasă
Și de oaspe bucuroasă⁸.
— Bun sosit, frate Ghemiș!
Bine făcuși că veniși,
Dar mai bine, zeu, făceai,
Dacă-aice nu veneai.
Că dușmanu-ți de cumnat
Chiar pe cruce s'a jurat
Să te dea la Turci legat
Pentru-o palmă ce mi-ai dat,
Când cu el m'am cununat!
— Să n'ai grijă, soro dragă,
Că cu mine nu-i de șagă,
De mine care se leagă,
Sângele 'n trup i se 'nchiagă“.

III

Iată că se 'naintă
Și pe prag se arătă
Cel cumnat jurat, hain
Ce venea dela Măcin.
„Aferim, frate Ghemiș”,
Bine făcuși că veniși.
Amândoi să veselim,
Ca frați buni să ne cinstim.
Fă, nevastă, du-te, adă
Vin de cel ce firbe 'n cadă
Să ne cinstim oaspele,
Să recorim fratele”.
Manda vinul aducea,
La băut ei se 'ntrecea,
Pân' ce unul să 'mbătă
Și 'n somn greu se cufundă.
Iar cumnatul cel hain,
Tufecciul din Măcin¹⁰
Pe Ghemiș îl ferecă,
La seleafu-i se plecă,
Pistoalele-i le-apucă,
De iarbă le descărcă,
Cu cenușă le 'ncărcă,
Apoi iute alergă
Și la Turci veste le dă.
Turcii casa 'nconjură

Și 'n casă buluc intră ¹¹,
Iară sora lui Ghemiș
Punea salbă și beniș
Și 'ntre Turci se arătă
Și din gură cuvântă:
„Turcilor, spahiilor,
Nu dați vânt săbiilor
Pân' a nu mă plăti eu
De Ghemiș, fratele meu,
Cu o palmă ce mi-a dat,
Când bărbatul m'a luat”.
Bună palmă atunci îi dă
Cât Ghemiș se deșteptă,
Și pe Turci cât îi zăreă,
In picioare drept săreă,
Și pistoalele 'ntindeă,
Dar nici unul s'aprindeă!
Dacă vedeă și vedeă
Iataganul apucă,
Printre Turci se aruncă,
Printre Turci cale 'și făceă
Și la grajd el se duceă
Chiuind și nechezind,
Iataganul învârtind.
Armăsarul 'l auzeă,
Armăsarul nechezeă,
La Ghemiș sburând veneă

Și 'n genunchi el se puneà,
Ghemîș iute 'ncălecà
Și spre Dunărea plecà.
Apa 'n două despică
Se săltà din val în val,
Pân' soseà la cela mal!

N O T E

¹ *Și de-i mare cât un ghem.*

În poveștile populare există o ființă fantastică ce se numește *Statul palmă, barba cot*, adică cu statul nalt de o palmă și cu barba lungă de un cot. El trăește sub pământ și umblă călare pe un epure șchiop. Ghemiș, mare ca un ghem, a fi negreșit rudă cu el.

² *Ia-i ogarcă pe sub foale.*

Adecă are formă de ogar, făcută pe alergare.

³ *O falangă 'n drum scoteà.*

Pedeapsa barbară a falangăi s'a aplicat în țară în timpul domniei fanarioților. Nenorocitul osândit la această pedeapsă primea lovituri de biciu ori de vergi pe tălpile picioarelor, în vreme ce picioarele lui erau strâns legate de un lung drug numit falangă, și ridicate în sus.

⁴ *Iată-un biet de cerșetor.*

În țările noastre e foarte rar de a găsi un cerșetor român, căci cerșetoria e considerată ca o meserie rușinoasă. A ajunge pe la ușile străinilor este cea mai mare nenorocire pentru un om; prin urmare e o foarte crudă ocară cuvântul de *calic*. — Cerșetorii din țările noastre sunt mai toți străini, și cei mai mulți din ei Ruși porecliți Rusnaci.

Cu toate acestea, până la Domnia lui Ioan Sturza

calicimea din țară erà oarecum privilegiată prin hrisov Domnesc și posedă în Iași un foburg numit mahalaua Calicimii. Ea aveà dreptul de a luà parte la cortejul înmormântărilor. Breasla calicilor erà reprezentată la acele triste ceremonii prin oameni aleși din sânul ei, care purtau toeaguri groase de ceară zugrăvită cu flori și poleită. Toeagurile însă erau atât de groase, că de abia doi oameni puteau să ducă câte unul pe umerii lor.

⁵ *La cel pașa din Măcin.*

Oraș mic aproape de malul drept al Dunării, în Dobrogea.

⁶ *Care bea rachiu și vin.*

Legea lui Mohamed oprește băutura vinului și a rachiului.

⁷ *Grajdul Miralaiului.*

Miralaiia însemnează la Turci rangul de Colonel.

⁸ *Și de oaspe bucuroasă.*

Datina ospetiei e una din cele mai vechi și mai sfânt păzite la Români. Când sosește un străin pe pragul casei unui om, el zice până a nu intră: *Bucuroși de oaspeți?* și-i răspunde totdeauna: *Bucuroși!*

⁹ *Aferim, frate Ghemiș.*

Aferim turcește, sinonim de bravo.

¹⁰ *Tufecciul din Măcin.*

Cuvânt turcesc, care însemnează fabricant de arme.

¹¹ *Și 'n casă buluc intră.*

Adecă dà năvală în casă cu grămada. Buluc e un cuvânt turcesc, care s'a pripășit în țară de când cu năvălirile Turcilor, dar începe a se pierde din limba noastră ca multe alte cuvinte slavone și grecești lăsate în urma lor de ocupările Rusești și de fatala domnire a Fanarioților,

OPRIȘANUL

I

Colo 'n țara Muntenească,
Țară dulce, românească
Ca și cea Moldovenească,
In oraș la București
Sunt curți nalte și Domnești,
Iar în curți o sală mare,
Unde șeade la prânzare
Mihnea-Vodă cel cruntat
De boeri încungiurat.
„Boeri mari, boeri de rând!
(Zice Domnul închinând)
Toți mâncați, cu toții beți
Și cu bine petreceți;
Numai unul poftă n'are
De băut și de mâncare,
Cantar, slutul, armaș mare!
Ori bucatele nu-i plac,

Ori de noi nu-i este drag!⁴
Boerimea 'ncet râdeà,
Iar Cantariul răspundeà:
„Ale! Doamne Mihnule,
Mihnule netihnule!¹
Ale! tu stăpânul meu,
Lumina-te-ar Dumnezeu!
Bucatele tale 'mi plac
Și de oaspeți 'mi e drag,
Dar unde s'au pomenit,
S'au văzut, și auzit
Două săbii într'o teacă
Doi Domni în țară săracă?
Măria ta 'n București,
Oprișanu 'n Stoenesti!
Ce-am văzut la Oprișanul
N'am văzut nici la Sultanul,
Că el are 'n câmp, la soare
Mii și sute de mioare...
Es în vară fătătoare;
Berbeci are sute 'ntregi
Cu² cozile pe telegi,
Și ciobani tot înarmați,
Cu postavuri îmbrăcați,
De nu crezi că sunt ciobani,
Ci chiar neaoși Căpitani.
Nu-mi e ciudă de asta,

Cât mi-e ciudă de alta:
Oprișanul încă 'și are
Herghelii în număr mare,
Două, trei, cinci mii de epe
Tot alese și sirepe.
Pintenoage la picioare,
Cu cergi albe pe spinare
Și cu doi mânzi fiecare,
Nu mi-e ciudă de asta,
Cât mi-e ciudă de alta:
Oprișanul are 'n sat
Ogar, copoi de vânat,
Cu sgârzi late, țintuite,
Pe la mărgini poleite,
Și mai are grajduri mari
Cu cincizeci de armăsari,
Jumătate arabești
Și ceilalți Moldovenești!
Nu mi-e ciudă de asta,
Cât mi-e ciudă de alta:
Scutariul lui Oprișan
N'are fața de țaran;
Pe deasupra-i cu suman
Dar pe trup are caftan,
Și cârligu-i de scutar
Nu-i de-alun, nici de stejar,
Ci de aur tot săpat,

Cu pietre scumpe lucrat,
Și 'n vârful cârligului
Sub mâna Scutariului
Este-o piatră nestimată
Ce plătește lumea toată!
— De-i așa, cum zici, Cântare,
Lasă prânzul, sai călare
Și 'ntr'o fugă să te duci
Pe-Oprișanul să'l aduci
Cu toate podoabele,
Cu toate averile,
Să-și dea socotelile!“
Astfel Domnul porunceă!
Cantar vesel se duceă
La cel sat, în Stoenști,
Unde sunt averi Domnești.
El acolo cum veneă
Cu Scutariul se 'ntâlneă
Și porunca-i arătă
Și din gură cuvântă:
„Mihnea-Vodă 'n București
Face praznice Domnești;
Toți boerii credincioși
Și de pace bucuroși
Lângă Domn s'au adunat
Și pahare-au închinat.
Numai unul n'a venit,

Oprișanul cel vestit!
De-i vrăjmaș și om de ceartă
Mihnea-Vodă acum îl iartă
Și'l poștește ca să vie
Ca un frate la Domnie!"

II

Oprișanul, credincios
Și de suflet omenos,
Se pornea din Stoenesti
Ș'ajungea la București
Noaptea pe la cântători,
Pân' a nu răsări zori.
Mihnea-Vodă adormit,
Dormea pe-un pat aurit,
In cameră 'ntunecată
Tot cu șaluri 'mbrăcată.
Dar de-odată se trezeà
Și la slugi așa grăeà:
„Slugi, aprozi, copii de casă!
Voi dormiți și nu vă pasă
Soarele c'a răsărit
Și pe mine m'au trezit.
Dar voi care nu gândiți,
Când în somn vă leneviți,
Că am țară de domnit,
Judecâți de săvârșit
Și boeri de boerit?"

Toți aprozii se trezeă
Și lui Vodă răspundeă:
„Rămâi, Doamne, liniștit!
Soarele n'a răsărit,
Dar în locu-i a sosit
Oprișan din Stoenеști
Cu averi împărătești.
El în curte a intrat,
De zebrea a aninat
Un cârlig de împărat
Cu petre scumpe lucrat
Ce lucește ca un soare
Intr'o zi de sărbătoare“.
Mihnea-Vodă se sculă,
Fața albă și-o spălă,
Barba neagră și pieptână
La icoane se 'nchină,
Apoi el se înarmă
Și pe Oprișan chemă!
„Oprișan din Stoenеști!
Cu dreptul să ne grăești:
Ce-ai făcut de-ai adunat
Averi mari de împărat,
Incât nu numai averi
Dar ai și scutari boeri?
— Dumnezeu mi-a ajutat!
Și eu mi le-am adunat

Din darul Sfinției sale,
Din mila Măriei tale!
— Nu'l crede, Măria ta!
(Cantariul atunci strigă).
El mie s'a lăudat,
Că avere-a adunat
Numai din puterea lui,
Nu din mila Domnului.
Dar n'am ciudă de asta,
Cât am ciudă de alta:
Oprișanul mi-a spus mie,
Că așteaptă ca să-i vie
Firman dela 'mpărăție
Să te scoată din Domnie.
Mihnea-Vodă se 'ncruntă
Și din gură cuvântă:
„Pân' a veni firmanul
Piară 'ntăiu Oprișanul!
Jos la poartă să'l duceți
Și capul să i-l tăieți!“
De vrăjmaș ce mult eră
Armașul se bucură,
Ca o fiară să-aruncă,
Pe-Oprișanu 'l apucă
Și pe scări îl îmbrânceă
Și la moarte mi'l duceă!
Când la poartă, frate, iată

Un rădvan că se arată
Tras de șease telegari,
Negri, ageri armăsari
Cu cozi lungi și coame mari.
Iar în întru o bătrână
Cu-o icoană sfântă 'n mână
Și cu haine mohorite
Și cu pletele albite.
Pe-Oprișan cât ea'l vedeă
Sus la Domnul se duceă,
Și 'ngenunchi trupu 'și frângeă
Și grăind amar plângeă:
„Alei, Doamne, fătul meu!
Nu te erte Dumnezeu
Să omori pe Oprișanul,
Că-i peri până la anul?
Știi tu, Mihneo, ori nu știi
Că 'n ziua Sfintei Mării
Eră, Doamne, ca să-ți vie
Firman dela 'mpărăție
Să te scoată din Domnie?
Ș'aveai parte de firman
Făr' de bietul Oprișan,
Care 'n cale i-a ieșit
Și 'ndărăpt l'a napoit,
Dăruind chiar pe vizir
Cu-armăsari dela Misir,

Și cu pungi de bani o mie
Să te lase pe Domnie!“
Oprișanca nu sfârșea,
Mihnea 'n curtea lui eșea
Poruncind la toți să saie
Pe-Oprișan ca să nu'l taie.
Dar Cantar, Armașul mare,
Iși făcuse răzbunare;
Și capul nevinovat
Zăcea 'n țărnă aruncat
Lângă trupul răsturnat!
Vai de omul cu păcat!
De păcat e alungat
Și nu putea fi scăpat!
Vânzătorul de Armaș
Fiară crudă, om pismaș,
Fost-a gol legat la soare
Și de mâni și de picioare,
Gol legat de cozi de epe,
De patru epe sirepe,
Care când se opintiră,
In patru părți se izbiră
Și 'n patru îl despărțiră!

N O T E

¹ *Alei! Doamne Mihnule,
Mihnule netihnule.*

Acest cuvânt vechiu, *netihnu*, trebuie să vie negreșit dela *tihnă* (*odihnă*) și să însemneze prin urmare *neastâmpărat; frământat de griji*.

Și în adevăr un cronicar român face următoarea descriere despre Mihnea-Vodă:

„Mihnea, feciorul lui Dracu Armașul, cum apucă Domnia, îndată se desbracă lupul de pielea cea de oae și-și astupă urechile ca aspida și ca vasiliscul. Iar arcul și-l încordă și găti de a săgeta, și sabia și-o fulgera, și mâna și-o întărea spre rane! și prinse pe toți boerii cei mari și aleși, și-i munci cu multe munci și cumplite și le luă toată avuția, și se culcă cu jupânesele și cu fetele lor înaintea ochilor lor. De aci unora le-ă tăiat nasurile și buzele, pe alții i-a înecat și pe alții i-a spânzurat. Iar el se îmbogățeà și crește ca cedrul până la ceriu“ etc.

+

ROMÂN GRUE GROZĂVANUL

I

Sus pe câmpul Nistrului,
Sub poalele cerului,
La coada Ialpeului¹,
Unde fat zmeoaicele
Și s'adun zernoaicele²,
Și s'adap leoaicele,
Multe's, frate, și mai multe
Corturi mari, corturi mărunte!
Iar în chiar mijlocul lor
Nalță-se-un cort de covor,
Un cort mare și rotat,
Poleit și narămzat,
Cu țeruși d'argint legat,
Par'că-i cort de împărat!³
Dar înuntru cine șede?
Dar în el cine se vede?

Ghirai hanul cel bătrân ⁴
Cu hamger bogat la sân.
Mulți Tătari stau împregiur
Cu ochi mici ca ochi de ciur,
Și stau toți ingenunchieți
Pe covor cu perii creți.
Iar la ușa cortului
Sub stejarul mortului ⁵
Este-un biet Român legat,
Legat strâns și ferecat
Ca un mare vinovat.
Român Grue Grozăvanul,
Român Grue Moldovanul,
Care-a sărăcit pe Hanul.
Doi Tătari țeapa-i gătesc,
Doi amar mi'l chinuesc,
Dar el cântă 'n nepăsare,
Par'că-ar fi la masă mare,
Și dă semn de veselie,
Par'că-ar fi la cununie!..
Iată Mirzăcițele
Și cu Tătărițele ⁶
Că la hanul năvălesc
Și cu toate-așa grăesc:
„Ale! Doamne Han bătrân
Cu hamger bogat la sân!
Fă cu Grue ce vei face,

Sufletul să ni se 'mpace,
Că de când s'a ridicat
Și 'n Bugeac Grue-a intrat,
Mulți Tătari el ți-a stricat
Și Tătarce-a văduvit,
Fete mari au bătrânit,
Bugeacul l'a pustiit,
Bugeacul pe jumătate
Și Crimul a treia parte !
Ghirai Hanul cel bătrân
Trage pala dela sân
Și cu glas crunt de păgân ?
Zice lui Grue Român :
„Aleii! Grue viteaz mare!
Dela mine n'ai ertare.
Spune 'n calte-adevărat,
Mulți Tătari tu mi-ai stricat?
— Aleii! Doamne Han bătrân,
Lasă cel hamger la sân,
Că eu sunt puiu de Român
Și nu'mi pasă de-un păgân!
De-i ertare sau de nu-i,
Tot cu dreptul vreu să'ți spui,
Că de când m'am ridicat
Și 'n Bugeac eu am intrat,
Mulți Tătari, zău! ți-am stricat
Și Tătarce-am văduvit,

Fete mari am bătrânit
Și Bugeac am pustiit
De bahmeți l'am sărăcit ⁸,
Bugeacul pe jumătate
Și Crimul a treia parte.
Iar Nistrul când l'am trecut,
Pod pe dânsul am făcut,
Ca să duc, să car la noi
Averile dela voi;
Să duc care mocănești
Cu copile Mirzăcești
Și cu roabe Tătărești.
Alei! Doamne Han bătrân,
Lasă cel hamger la sân
Și mi dă moarte de Român
Nu mi da moarte de păgân.
Las' să mă mărturisesc ⁹
Și de suflet să mi grijesc
La un popă creștinesc,
Care zice din psaltire
In cea sfântă monăstire,
Că mult sunt eu vinovat,
De păcate încărcat;
Cam trăit cu sora ta
Ș'am răpit pe fiica ta
Ș'am ucis pe frate-lău
Viteaz mare cât un leu,

Care-a a fost dușmanul meu!¹⁰
Ghirai Hanul cel bătrân
Uită hamgerul la sân
Și cu glasul oțerit
Pe loc a și poruncit
La Mârzaci de cei mai mari
Și la cincizeci de Tătari,
Pe Grue să'l ducă 'ndată
La cea monăstire naltă!

II

Tătărimea purcedeă
Și pe Grue mi'l duceă
La cel popă creștinesc,
Sfânt cu chipul omenesc,
Care zice din psaltire
In cea sfântă monăstire.
Dacă vedeă și vedeă
Grue vreme nu perdeă
Două cruci numai făceă,
Doamne ajută! el ziceă,
Bardă 'n mână apucă
Și 'n Tătari se aruncă
Ca un vânt înviforat
Iatr'un lan de grâu uscat.
Aman! ei cu toți răcneă¹¹
Și din față-i toți pereă!
Dacă vedeă și vedeă,

El in grabă se duceà
Chiar la grajdul Hanului,
Hanului Tătarului.
Când la grajd el ce zăreà?
Un bahmet ce tot săreà,
Un căluț cam pătrărel,
Eșeà 'n vară cincărel.
Grue mi'l apropià,
Mâna 'n coamă că-i puneà
Și 'n podele 'l asvârleà:
Așà cal nu-i trebuià!
Dar colo, cât colo 'n fund
Iată-un negru cam rotund,
Care soare n'a văzut
De când măsa l'a făcut ¹².
La el Grue se duceà,
Mâna 'n coamă că-i puneà
Din loc nici că mi'l clineà!
Așà cal îi trebuià.
El afară mi'l scoteà,
Frumușel mi'l înșeuà,
Inșeua și 'l infrăuà,
Și pe ochi 'l sărutà
Și pe dânsul s'aruncà.
Trei desbinuri că mi-i dà,
Scânteii verzi din ochii îi dà ¹³,
Și deodată s'arătà

Chiar la ușa cortului,
Sub stejarul mortului.
Ghirai Han, cât îl vedeà,
Oftà greu și mi-i ziceà:
„Ale! Grue viteaz mare!
Dela mine ai ertare,
De vrei numai să te prinzi
Negrul meu să nu mi'l vinzi,
Să nu'l vinzi la Ungurean,
Nici la Turc Țarigrădean,
Să nu-l vinzi nici la Litean¹⁴
Că Liteanu-i om viclean.
Ci să'l vinzi la un Român,
Că-i om drept și bun stăpân¹⁵
Și de mână mai dănos
Și de suflet mai duios.
El pe negrul de-a aveà,
Tot de nunți mi l'a țineà.
Eu la dânsul l'oiu vedeà
Ori la nunți ori la războiu
Când ne-om luptà noi cu voi.
El că mi l'a dăruì
Sau că i l'oiu cumpăni
De trei ori cu Venetici,
Venetici de câte cincì¹⁶.
Român Grue cam râdeà
Și din gură răspundeà:

„Aleii! mării Han bătrân!
Ori nu știi că sunt Român?
De's Român, sunt frate bun
C'ori ce cal viteaz nebun!¹⁷
Iar de ai bahmeți fugari
Și de ai voinici Tătari,
Bahmeți iuți să mă gonească,
Tătari crunți să îndrăsnească,
Dă-le voe, dă-le știre
După mine să se înșire
Și s'alerge să m'ajungă
Pe câmpia astă lungă“.

III

Ghirai Hanul semn dedeă,
Tătărimea purcedeă
Pe cel câmp nemărginit
Cu negară învelit
Și cu troscot coperit.
Tătărimea se înșiră
Și fugind se resfiră
Câte unul, unul, unul
După negrușor nebunul.
Negrușor fugeă, fugeă,
Cum se fuge nu fugeă,
Ci săreă tot epurește
Ș'alergă tot ogărește,
Nechezând tot voinicește.

Alei! voi Tătari păgâni,
Vi s'au stins ziua de mâni!
Iată Grue dă 'napoi
Și s'aruncă printre voi
Ca un vânt înviforat
Intr'un lan de grâu uscat;
Și cu negrușor nebunul
Vă ie unul câte unul
Și din fugă vă cosește
Și vă tae chip snopește ¹⁸
Și de-averi vă curățește
Și de boală vă scutește
Și vă lasă 'n urma lui
Ca momâi de-a câmpului!
Apoi Grue se pornește
Și 'n Moldova se ivește
Ca un soare ce 'ncălzește
Incălzește și rodește,
Că mult bine 'n lume face
Sufletul să și'l împace.

Creștinează
Și botează ¹⁹,
Dă de fin
Câte-un t^retin
Și de fină
O tretină.
Și cunună fete mari

Fără grije de Tătari,
Și ridică monăstiri
Pentru timp de năvăliri ²⁰,
Iar pe negrul sprintenel
Il face frate cu el,
Că Românu-i frate bun
C'ori ce cal viteaz nebun!

N O T E

¹ *La coada Ialpeului.*

Ialpeu, râu din Basarabia ce se varsă în lacul numit Ialpuș.

² *Unde fat zmeoaicele,
Și s'adun zernoaiicele.*

Ființe fantastice, care joacă un mare rol în basmele poporului.

³ *Par'că-i cort de împărat.*

În broșura întâiu a baladelor tipărite în Iași la anul 1852, se zice:

Un cort mare și rotat,
Mult e mândru naramzat,
De țeruși de argint legat

Cu sfori albe de mătasă...
Par'că-i cort de împără-
teasă.

⁴ *Ghirai Hanul cel bătrân.*

Hanul de Tătari purtă numirea de Ghierai, ca un titlu de suveranitate, după numele celui dintâiu șef al Tătarilor, care a luat Crimul.

⁵ *Sub stejarul mortului.*

Tradiția poporală spune de un copac locuit de sufletul unui om ce fusese spânzurat de crengile lui. Oricine

adormiã la umbra aceluï arbore, făcea visuri de moarte, care se împlineau până în trei zile. Poate că stejarul mortului din baladă să fie chiar acel din tradiție.

⁶ *Iată Mirzăcițele
Și cu Tătărițele.*

Adecã nevestele Mirzacilor și a Tătarilor de gloată. Mirzacii erau de sânge hănesc și formau o castă puternică între Tătari. Numele lor era Myrza.

⁷ *Și cu glas crunt de păgân.*

Românii dau numele de păgân la toate neamurile ce nu erau de religia lui și cu care se găseau în lupte.

⁸ *De bahmeți l'am sărăcit.*

Bahmet sau bahamet, cuvânt de origină tătară, ce denumește caii din Bugeac.

O mare parte din Basarabia poartă numele de Bugeac, de pe timpul năvălirii Tătarilor în sânul ei, în urma morții lui Ștefan Vodă. Câmpiile Bugeacului hrăneau înainte un soi de cai sălbateci ce erau foarte aprețuiți de Turci și de Tătari. Asemenea și în Dobrogea, pe malul drept al Dunării, în față cu Basarabia de jos, se găseau herghelii de soi bun. Caii cei mai buni însă, cei mai frumoși la faptură și mai spornici la pas erau caii din Moldova.

Cantemir zice în *descrierea Moldovii*, că Turcii au proverb, care pomenește de frumusețea tinerilor Persiani și de agerimea cailor Moldoveni. Acei cai erau foarte căutați de Unguri și de Leși pentru remonta cavaleriei.

⁹ *Las' să mă mărturisesc.*

Grue vroește săși mărturisească păcatele înainte de a muri. Românii țin foarte mult la îndeplinirea datorii lor de creștini.

¹⁰ *Ș'am ucis pe fratet-eu
Viteaz mare ca un leu,
Care-a fost dușmanul meu!*

Unii din cântăreți adaugă mult la faptele lui Grue, după cursul inspirării și câteodată după nevoia rimei. Astfel în ediția baladelor din 1852, se citesc următoarele:

Am trăit cu sora ta, | Ș'am tăiat pe frate-tău
Ș'am ucis pe maica ta, | Și am ars pe tatăl tău.
Este însă de presupus, că Ghirai Hanul ce eră bătrân nu mai avea nici tată, nici mamă pe timpul lui Grue.

¹¹ *Aman! ei cu toți răcneâ.*

Aman e strigătul Turcilor și al Tătarilor, când ei se află față cu un pericol. Aman însemnează: Grație!

¹² *Care soare n'a văzut,
De când măsa l'a făcut.*

Vezi nota din balada lui Sârb-sarac.

¹³ *Scânteii verzi din ochi îi dă.*

Caii din baladele și din poveștile populare sunt hrăniți cu jăratie și scot scânteii de foc pe ochi și pe nări, când se aprind la fugă. A scoate însă scânteii verzi însemnează a simți o durere vie.

¹⁴ *Să nu-l vinzi nici la Litean.*

Litean sau Litfean, locuitor din Litfania. Desele rezebele ce avură Moldovenii cu Leșii, daunele ce făceau aceștia în țară, când năvăliau, și numeroasele lor călcături peste tractatele de pace, au dat cuvântului Liftă o semnificare foarte urâcioasă. Liftă e sinonim de neam rău și fără credință.

¹⁵ *Ci să'l vinzi la un Român,
Că-i om drept și bun stăpân, etc.*

În ediția baladelor dela 1852, cu greșală s'au tipărit următoarele versuri:

Să nu'l vinzi la vr'un Muntean
Că Munteanu-i om viclean.

Adevăratul cântec bătrânesc, precum l'am aflat dela un cântăreț orb din satul Bohotinu, anume Neculai Nastasi, pomenește de Liftean, iar nu de Muntean.

¹⁶ *Venetici de câte cinci*

Galbini de Veneția, ducați mari de câte cinci unul ce se numesc lefti.

¹⁷ *De's Român, sunt frate bun
C'ori ce cal viteaz nebun!*

Admirabilă caracteristică a Românilui de pe timpul vitejiei.

¹⁸ *Și vă tae chip snopește.*

Adecă, îi tae snopuri, snopuri ca grâul.

¹⁹ *Creștinează
Și botează etc.*

Românii sunt foarte bucuroși de cumetrie judecând după marele număr de cumetre ce se găsesc în fiecare sat. Ceremonia botezului dă loc la serbări voioase cu mese mari și cu hore.

²⁰ *Și ridică monăstiri
Pentru timp de năvăliri.*

Monăstirile ce se ridicau în timpurile grele ale luptelor noastre, cu vecinii, erau destinate a fi și templul lui Dumnezeu, și locuri de adăpostire pentru bătrâni, pentru femei și copii, când năvăliau dușmanii în țară.

De aceea monăstirile aveau ziduri mari ca niște cetăți, baște boltite și tainițe pentru ascunderea sculelor, și erau mai mult clădite în locuri retrase, prin munți și în fundul codrilor.

HORIA ȘI CLOȘCA

(*Horă revoluționară*)

Horia, Cloșca 's la un loc
Ș'au aprins un mare foc
Și cântă voios în joc:

„Pe cel câmp pustiu și 'ntins
Arde-un foc de noi aprins.
Las' se ardă și se crească,
Că-i în țara Ungurească!
Trageți hora, ca să joc
La lumina celui foc!

Ungurean, mustață lungă!
Zis-am morții să te-ajungă,
Zis-am parăi să te arză,
Zis-am crucii să te pearză
Trageți hora, ca să joc
La lumina celui foc.

Ungurean, căne turbat!
Multe 'n lume ți-am răbdat,
Dar venit-a timpul meu,
Ca să mă răzbun și eu!
Trageți' hora, ca să joc
La lumina celui foc.

Cum răcnesc jivinele!
Cum s'aprind slăninele!
Cum ard toate satele
De-și curăț păcatele!
Trageți hora, ca să joc
La lumina celui foc.

M'am suit la munte 'n zori
Ș'am prins fulgerul din nori
Și de sus din înălțime
L'am isbit în Ungurime!
Trageți hora, ca să joc
La lumina celui foc!"

Horia, Cloșca la un loc,
Părășiți de-a lor noroc,
Ard cântând voiș în foc!

N O T E

Acest cântec de o formă mai regulată și mai corectă l'am pus în numărul baladelor, fiindcă are un caracter istoric.

La anul 1784, Horia și Cloșca, doi vitezi români din Transilvania, sătui de jefuirile și apăsările Ungurilor, resculară țara în contra lor. Douăzeci de mii de Români răspunseră la chemarea lor și răspândiră o groază așa de mare în Maghiarime, că aceasta fù silită a cere ajutor la Imperiul Austriac. Impăratul Iosif II trimise o armie întreagă asupra lui Horia și Cloșca, care după o luptă crâncenă fură prinși la 28 Februarie 1685, și aspru pedepsiți cu moarte. Tradiția spune, că ei au fost închiși în curse de fer și purtați prin toate satele, și că apoi au fost arși de vii în ochii poporului. Adevărul e, că ei au fost frânți în roată.

MIHU COPILUL

La dealul bărbat,
Pe drumul săpat
Merge hăluind,
Merge chiuind
Mihu copilaș,
Mândru Păunaș,
Păunaș de frunte
Copilaș de munte¹.
Merge el cântând,
Din cobuz sunând²,
Codrii desmierdând
Din cobuz de os
Ce sună frumos.
Merge cel voinic
Pe-un murgușor mic
Prin miezul nopții,
Prin codrul Herții³.

Mult e frunza deasă,
Noaptea 'ntunecoasă
Și calea pietroasă!
Dar când se urcă
Și murgul călcă,
Piatra scăpără,
Noaptea lumină
Noaptea ca ziuă.
Merge, mări, merge,
Ș'urma li se șterge
Printre frunzi căzute
Pe cărări pierdute.
Merge tot mereu
Voinicelul meu
Din frunze pocnind;
Codrii vechi trezind
Și mereu grăind:
„Hai, murgule, hai,
Pe coastă de plai.
Ce lași tu drumul
Ș'apuci colnicul?
Ori zeaoa te-apasă',
Ori șaua te'ndeasă,
Ori frâul cu fluturi,
Ori scumpele rafturi,
Ori armele mele
Ce lucesc ca stele,

De duci așa greu
Trupușorul meu?
— Zeaoa nu mă'ndeașă,
Șaua nu m'apasă,
Frâul nu mă strânge,
Chinga nu mă frânge,
Dar ce mă apasă
Și'n drum nu mă lasă,
Că s'ațin pe-ici
Patruzeci și cinci,
Cincizeci fără cinci
De haiduci Levinți⁵,
Duși dela părinți
De când erau mici
La codru 'n potici.
Ș'acum se găsesc
De benchetuesc
La valea adâncă,
La muche de stâncă,
La des pâlțiș,
Mărunt aluniș;
La masă de piatră
In patru crăpată,
Cu sârmă legată,
Cu slove săpată,
Cu slove de carte
Cu aur suflate.

Iar la masă şade ⁶
Gata să te prade
Ianuş Ungurean,
Vechiul hoţoman,
Cu barba sbârlită
De rele 'nvechită,
Până 'n brâu lungită,
Cu brâu 'nvelită.
El are, măi frate,
Săbii lungi şi late,
Durdă ghintuită ⁷,
Inimă-oţelită.
Şi mai are încă
Pe'mprejur de stâncă
Voinicei Levinţi
Cu armele 'n dinţi,
Feciori buni de mână,
Căliţi, tari de vână.
Flăcăi groşi în ceafă,
Voinici făr' de leafă!
Cu chivere nalte
Cu cozile late,
Lăsate pe spate.
Ei te-ar auzi
Şi s'or repezi,
Şi amar de tine
Şi amar de mine!

— Hai, murgule, hai
Pe coastă de plai,
Lasă colnicul
Ș'apucă drumul,
Că ești cu Mihul!
Lasă 'n urmă-ți teamă,
Că te iau pe seamă
Istor brațe groase,
Groase și vânoase,
Istuaia piept lat,
Lat ș'infășurat
Istui păloșel
Cu buza de-oțel.
Unguru'i fălos ^s
Nu'i primejdios,
Gura lui e mare
Dar nu mușcă tare.
Câți sunt ei? cincizeci,
Șeasezeci, optzeci,
O sută ș'o mie?
Iase 'n cale-mi: vie,
Dacă vreau să știe
Cine e Mihul,
Mihu Copilul!
Murgul ca gândul
Lasă colnicul
Ș'apucă drumul.

„Hai, Murgule, hai
Pe coastă de plai
La poiana grasă,
Dumbrava frumoasă
Cu iarbă 'nverzită,
Cu flori inflorită!“
Iată 'n codru, iată,
Că Ianuș de-odată
Cum benchetuește
Și se veselește
Stă, incremenește,
Pe gânduri pornește,
Că din când în când
Aude sunând,
Codrii răsbătând
Un mândru cântic,
Cântic de voinic
Ș'un glas de cobuz
Dulce la auz,
De cobuz de os
Ce sună duios,
Și iată, și iată,
Că Ianuș de-odată
Tresare și sare
Și zice 'n glas mare,
„Voi vitejilor
Haraminilor!“

Ian stați, s'ascultați
Ș'armele-apucați,
Că eu cam auz
Un glas de cobuz
Printre frunzi sunând,
Codrii desmierdând.
Deci voi vă grăbiți,
Curând vă porniți
Să-i eșiți în cale
Pe deal și pe vale,
La pod la hârtop,
La lunca de plop,
La poteca strâmtă,
La cărarea frântă,
La fântâna lină
Cu apă puțină.
De-a fi vr'un viteaz
Cu flori pe obraz,
Să nu mi'l stricați,
Ci să mi'l legați.
Iar vre-un fermecat
De mueri stricat,
O palmă să-i dați,
Drumul să-i lăsați!
Ungurii pornesc
Și calea-i opresc.
Iar cât îi zărește,

Mihu le grăește:
„Voi, Voinicilor,
Haraminilor,
Cine v'a mânat,
Capul v'a mâncat!“
Și nici că sfârșește
La hartă pornește ¹⁰
Și se 'nvârtește,
Toți îi risipește.
Apoi iar purcede
Prin cel codru verde.
Murgul se urcă,
Și când el călcă,
Piatra scăpără,
Noaptea lumină,
Noaptea ca zioă.
Ianuș, cum îl vede,
Din loc se repede:
„Voi, Vitejilor,
Haraminilor!
Dați cu lăncele,
Dați cu flintele.
— Lăsați flintele,
Lăsați lăncele,
Voi, Voinicilor,
Haraminilor!
Că eu Mihu sunt

Și vreau să vă cânt
Un mândru cântic,
Cântic de voinc,
Cum n'ați auzit
Cât veac ați trăit".
Iată, mări, iată,
Că Mihu de-odată
Incepe pe loc
A zice cu foc,
Incepe ușor
A zice cu dor,
Un cântic duios
Atât de frumos,
Munții că răsun ¹¹,
Șoimii se adun
Codrii se trezesc,
Frunzele șoptesc,
Stelele sclipesc
Și 'n cale s'opresc!
Iar Ungurii mult
Cu drag îl ascult,
Și Ianuș îndată
Ca ne-altă-dată
Glasu 'și îmblânzește,
Mihului grăește,
La masă 'l poștește:
„Vin' tu, Mihule,

Vin, voinicule,
Să benchetuim
Și să veselim,
Ș'apoi amândoi
Ne-om luptă noi doi".
Ei cu toți s'adun
La masă se pun,
Și benchetuesc
Și se veselesc,
Ploștele ciocnesc,
Vesel chiuesc ¹².
Dar când au sfârșit
De benchetuit,
Masă de-ospătat,
Vinul de gustat,
Ianuș Ungurean,
Mihul Moldovean
De-o parte se duc,
La luptă s'apuc.
Cruntă-e lupta lor,
Că e pe omor.
Cine c'a pică
Nu s'a mai sculă!
Iar Ungurii toți,
Lui Ianuș nepoți,
Stau de mi-i privesc,
Cum mi se 'nvârtesc,

Cum mi se smucesc,
Cum mi se trântesc
Ca doi zmei, ca lei,
Ca lei paralei ¹³.
Iată, mări, iată
Că Mihu de-odată,
In loc se oprește,
Pe Ianuș sucește,
Sus îl opintește,
Jos încă'l izbește,
Și 'n genunchi îl pune
Și capu-i răpune.
Iar Ungurii toți,
Lui Ianuș nepoți,
Stau incremeniți,
De moarte 'ngroziți.
Mihu mi-i trezește
Ș'ast-fel le grăește:
„Voi, copiilor,
Haraminilor!
Care s'a află
De va ridică
Buzduganul meu
Cât este de greu,
Durdulița mea
Cât este de grea,
Și zalele mele

Cât îmi sunt de grele,
Acela să vie
Cu mine 'n frăție
Ca să vitejească,
Numele să-i crească!“¹⁴
Ungurii se 'ntrec,
La pământ se plec,
Și 'n zadar se 'ncerc
Nici unul nu poate
Să ridice 'n spate
Armele culcate
Cu-aur îmbrăcate,
Cu fer ferecate,
„Voi, mișeilor,
Haraminilor!
Codrul mi'l lăsați,
Jurul apucați,
Că nu sunteți voi,
Nu sunteți ca noi
Oameni de mândrie,
Buni de vitejie,
Ci oameni de gloată,
Buni de sapa lată“.
Și cum zice 'ndată
Mihul cel voinic
Cu degetul mic,
Armele 'și ridică,

Pleacă pe potică
Cu murgul voios
Prin codrul frunzos.
Și 'n urmă-i vuește
Codrul, clocotește
De-un mândru cântic,
Cântic de voinic,
De-un glas de cobuz
Dulce la auz,
De cobuz de os
Ce sună frumos!

N O T E

¹ *Păunaș de frunte,
Copilaș de munte.*

În locul acestor două versuri o variantă zice:

Păunaș de codru,
Vătăjel de lotru.

Înțelesul cuvântului *lotru* nu e bine cunoscut. Unii pretind, că însemnează bandă de hoți.

² *Din cobuz sunând.*

Cobuzul e un instrument oriental.

³ *Prin codrul Herței.*

Acest codru se găsește în țara de sus a Moldovii. El a fost mult timp locașul hoților celor mai vestiți. Asemenea a fost și Strunga, și Teiușul în districtul Romanului, și Bordea lângă Iași, și Lunca Mare etc.

⁴ *Orișzeaoa te-apasă.*

În secolul de mijloc oamenii războinici, precum și

caii lor erau acoperiți cu cămăși de fer, numite zeale: prin urmare balada lui Mihu se poate presupune că ar există de pe epoca Cruciatelor.

Insuși caracterul cavaleresc al eroului baladei ne întărește în această idee.

⁵ *De haiduci Levinți.*

Levent însemnează viteaz de soi. Un voinic poate să fie de neam prost, iar un Levent trebuie să fie de neam bun.

⁶ *Iar la masă șade.*

Șade în loc de *șede*, precum *șapte* în loc de *șepte*, provincialism din Moldova. Asemenea se zice *ai* în loc de *ani*, *cei* în loc de *ceri*, etc. etc. În unele părți ale României pronunțarea cuvintelor, deși mai puțin corectă, e mai dulce și chiar mai armonioasă.

⁷ *Durdă ghintuită.*

Pușca are deosebite numiri. În munții despre Ardeal e numită flintă și 'n ale localități durdă.

⁸ *Unguru'i fălos.*

Românul e înzestrat de natură cu un spirit de observare ce l'a făcut a caracteriză în puține cuvinte neamurile străine, cu carele s'a găsit în relații. Trebuie să adăugim însă că spiritul său este tot odată înarmat de un ghimpe satiric ce își arată vârful în multe din zicerile sale.

⁹ *Voi vitejilor,
Haraminilor!*

Înțelesul cuvântului Haramin este tâlhar; vorba e ungurească.

¹⁰ *La harță pornește.*

După letopisițiile vechi, harța eră în timpul răsboae-

lor începutul luptei, ceea-ce numesc Francezii *escarmouche d'avant garde*. Oștile aveau hărăți sau hărtași care făceau atacul dintâiu pentru ca să'l silească pe dușman a'și desveli puterile. Oamenii însărcinați cu harța erau aleși printre cei mai îndrăsneți și mai iubitori de luptă, de acolo vine cuvântul hărțăgos pentru ca să exprime un om gata de ceartă.

În balada lui Mihnea-Vodă și Radu Calomfirescu se vede că harța erà un joc voinicesc în soiul acelor cunoscutе sub numele francez de *tournoi*. Frații Buzești și Clăpești zic lui Radu Calomfirescu:

Noi în cale ți-am eșit,	Hai la harță voinicească.
C'avem dor de harătit.	Și la joacă răsboească.
etc. etc. etc.	

¹¹ *Munții că resun,
Șoimii se adun
Codrii se trezesc,
Frunzele șoptesc,
Stelele sclipesc
Și 'n cale s'opresc!*

Tablou sublim de adevărată poezie. Una din cele mai încântătoare creații ale închipuirii. Ar crede cineva că poetul ce a improvizat balada lui Mihu este acela, care a dat viață nemuritoare Mioriței, acelaș care a prefăcut universul într'un templu pentru nunta păstorului Moldovean cu moartea, zicând:

Soarele și luna	Preoți, munții mari,
Mi-au ținut cununa.	Păsări lăutari,
Brazi și pâlținași.	Paserele mii
I-am avut nuntași.	Și stele făclii?

¹² *Vesel chiuese.*

Chiotul face parte din toate serbările și veselile

Românului; la nunți, la hore, la mese mari este obiceiul a chiui într'un ton puternic și prelungit.

¹³ *Ca la paralei.*

Ființe fantastice, care figurează adese în poveștile populare. În locul acestor două versuri unii cântăreți zic:

Ca doi voinice,
Puișori de zmei,

Alții schimbă compararea și spun:

Ca doi negri tauri
Și ca doi balauri,

¹⁴ *Ca să vitejească,
Numele să'i crească!*

Cântărețul, care la începutul baladei numea pe Mihul *Vătăjel de lotru*, cântă în locul versurilor de mai sus pe aceste următoare:

Ca să vitejească
Și 'n frunzi să hoțească;

Tot acela zicea mai departe:

Că nu sunteți voi,	Vrednici de hoție
Nu sunteți ca noi	Și de sapă lată
Buni de haiducie,	Și de cea lopată.

După ideea mea balada lui Mihul este de preferat așa cum este aicea prescrisă și cum mi-a cântat-o un vânător dela Bicz, pe malul Bistriței, anume Ștefan Nour.— Eroul baladei e despoiat de nuanțele hoției, și rămâne cu nobila figură a unui cavaler din secolii de mijloc.

CÂNTECELE LUI STEFAN VODA

Stefan, Stefan Domn cel mare
Seamăn pe lume nu are
Decât numai mândrul soare!

Din Suceava când el sare,
Pune pieptul la hotare
Ca un zid de apărare!

Brațul lui fără 'ncetare
Bate ordele Tătare,
Bate cetele Maghiare.

Bate Leși din fugă mare.
Bate Turci pe zmei călare
Și-i scutește de 'ngropare.

Lumea 'ntreagă stă 'n mirare,
Țara-i mică, țara-i tare
Și dușmanul spor nu are!

ALTUL

Stefan, Stefan Domn cel mare,
In Suceava cuib 'și are
Ca un Șoim voinic și tare.
Din Suceava, când el sare,
Zi și noapte, de călare,
Se bate 'n patru hotare.
Pe Tătari îi căsăpește,
Pe Unguri îi pârjolește¹
Și pe Turci îi risipește.
Iar pe Leși cu chicha tare
Li avântă 'n spânzurare².
Și'i injugă, ca să are!³

N O T E

¹ *Pe Unguri îi pârjolește.*

Aluzie la bătălia dela Baia unde o mulțime de Unguri au pierit în focul aceluia oraș.

² *Iar pe Leși cu chicha tare
Li avântă 'n spânzurare.*

Intr'una din năvălirile Leșilor în Moldova, Stefan-Vodă i-a surpins într'un codru, și pe câți din ei a robit i-a spânzurat de păr în copaci. După acea nenorocită

expediție Regele polon întorcându-se în țara lui, a dat un decret poruncind ca toți Leșii să poarte chica scurtă. (Tradiție).

* Și înjugă ca să are.

Aluzie la Dumbrava roșie ce a fost arată de Leși înjugăți la plug și semănată apoi cu ghindă.

CÂNTECUL LUI MIHAI VITEAZUL

Auzit-ați de-un Oltean,
De-un Oltean, de-un Craiovean
Ce nu-i pasă de Sultan?

Auzit-ați de-un viteaz,
Care veșnic șeade treaz,
Cât e țara la necaz?

Auzit-ați de-un Mihai
Ce sare pe șapte cai
De strigă Stambulul vai?

El e Domnul cel vestit,
Care 'n lume a venit
Pe luptat și biruit.

Spue râul cel Oltean,
Spue valul Dunărean
Și codrul Călugărean,

Câte lupte a privit,
Câte oști a mistuit
Câte oase-a înălbit.

Mulți ca frunzele de brad,
Ca nisipul de pe vad,
Ca gemetele din iad!

Spue-corbii munților
Și fiarele codrilor,
Care-a fost nutrețul lor?

Fost-au leșuri tătărești,
Și turcești și ungurești
Date 'n săbii românești!

Alelei! Mihai, Mihai!
Căci de noi milă nu ai
Să ne scapi de-amar și vai!

N O T E

Acest cântec l'am găsit scris într'o psaltire foarte veche din biblioteca mănăstirii Neamțului. De desubtul cântecului erau următoarele cuvinte scrise cu slovă călugărească: *Scrisu-s'au acest viers bătrân de mine, ieromonahul Paisie, credincios rob a lui Dumnezeu, iar eu l'am auzit și l'am învățat dela reposatul bunul meu, Stoean Jolde, Armășelul.*

D O I N A

Doină, Doină, cântec dulce!
Când te-aud nu m'aș mai duce.
Doină, Doină, viers cu foc!
Când răsuni eu stau pe loc.
Bate vânt de primăvară,
Eu cânt Doina pe afară
De mă 'ngân cu florile
Și privighitorile.
Vine iarna viscoloasă,
Eu cânt Doina 'nchis în casă
De'mi mai mângâiu zilele,
Zilele și nopțile.
Frunza 'n codru cât invie
Doina cânt de voinicie.
Cade frunza jos în vale,
Eu cânt Doina cea de jale.
Doina zic, Doina suspin,
Tot cu Doina mă mai țin.
Doina cânt, Doina șoptesc,
Tot cu Doina viețuese!

TURTURICA

Amărâtă turturică,
O! sărmana, vai de ea!
Cât rămâne singurică,
O! sărmana, vai de ea!
Sboară tristă prin pustie,
O! sărmana, vai de ea!
Mai mult moartă decât vie.
Cât trăește, tot jălește,
Cu alta nu se 'nsoțește.
Trece prin pădurea verde,
Dar ea pare că n'o vede.
Sboară, sboară până cade
Și pe lemn verde nu șade,
Iar când stă câteodată,
Stă pe ramură uscată
Ori se pune pe o stâncă
Și nici bea, nici nu mănâncă.
Unde vede apă rece,
Ea o tulbură și trece;
Unde vede-un vânător,
Către el se duce 'n sbor.

FRATELE RĂSLEȚ

(*Doină*)

Frunză verde pădureț,
Oliolio! frate răsleț,
Ce nu vii să ne mai vezi?
Că de când te-ai răslețit,
Pe la noi n'ai mai venit
Să vezi cât ești de jălit!
Cum te plânge maica ta,
Cum te plânge nevasta,
Cum te plâng surorile
De cu ziori ca florile.
De plâns ochii li se strică,
Frunza 'n codru se despică.
De dor mare nesfârșit
Fața lor s'a vestejit
Ca frunza stejarului,
De-atinsul brumarului,

8 8

— Alei! Surori ce-am avut,
Cât din ochi eu v'am pierdut,
Multe rele-am pătimit,
Mult amar am înghițit!
Că mama când m'a făcut,
Atunci bine i-a părut,
Iar când nașa m'a scăldat,
Atunci rău m'a blăstemat¹,
Că cu plânsul nu 'ncetam
Și din somn o deșteptam.
Mama 'n brațe mă luă
Și la sân mă legăna
Și cu lapte m'adăpă,
Dar cumplit mă blăstemă
Să fiu în lume de chin,
Să trăesc ca un străin
Și de viață să n'am parte
Și de ea să fiu departe.
Gândul ei s'a împlinit
Și de voi m'am răslățit
Cu sufletul amărât!“

N O T E

¹ *Iar când nașa m'a scăldat,
Atunci rău m'a blăstemat!*

Când se scaldă copilul după naștere, obiceiul este de a se pune în scăldătoare zahăr, grâu sau orez, vin și

sămânță sau floare de bujor, dacă copilul e de parte bărbătească, și atunci nașa îi menește să-i fie viața dulce ca zahărul și mănoasă ca grâul; să ajungă a fi mândru ca un bujor, și precum vinul se întărește cu cât se învechește, asemenea finul să tot crească în putere, cu cât a înaintă în vârstă.

Dacă însă copilul e de parte femeiască, nașa îi pune în scăldătoare zahăr, o pană de păun sau de porumb și foi de trandafir, menindu-i să aibă traiu dulce și imbelșugat și să ajungă ușoară le mers ca pana și frumoasă la chip ca floarea trandafirului.

HAIDUCUL RĂNIT

Pe cel deal îndelungat
Sue-se-un car ferecat
C'un haiduc de el legat.
Iar aproapea carului
E mama haiducului.
Mama plânge și iar plânge,
Șterge ranele de sânge
Și tot zice la cei boi:
„Rogu-mă plângând de voi,
Duceți caru 'ncetișor,
Că'i rănit bietul fecior!“
Boii mersu 'și legână
Iar voinicul suspină:
„Du-te, mamă, cu norocul
Și mă lasă-aici cu focul,
Că de-acum nici mama poate
Să mă scape dela moarte!

Cât am fost eu neatins,
Mulle curse am învins,
Mulți Săcui am secerat
Ca să'mi fac pământ curat,
Dar acum mi-a venit rândul
Să mă duc și eu ca gândul,
Să mă duc din acest loc
Unde-i robota de foc!“

VRĂBIUȚA

Vrăbiuță de pe deal,
Sbora degrabă în Ardeal
Și te 'ntoarce de îmi spune
Ori vesti rele, ori vesti bune,
Du-te, vezi dacă mai sunt
Frați de-ai mei pe-acest pământ,
Sau dacă i-a omorît
Ungureanul cel urît?
De-or fi vii, să mă repăd
Intr'o fugă, ca să'i văd.
De-or fi morți, să mi-i răsbun
Cu-o măciucă de alun
Ce'i bună de descântat
Și morții de răsbunat.

FLORICICA

Frunză verde de alună,
Mă dușeiu noaptea pe lună
Să găsesc o florică
Care mult inima-mi strică,
Și s'o 'ntreb de ce 'n grădină
Pleacă fruntea și suspină?
„Eu mă plec, floarea'mi răspunde,
Căci o jale mă pătrunde;
Arde sufletu-mi și geme,
Căci mă trec fără de vreme.
Trei zile sunt înflorită
Ș'apoi cad de vânt pălită.
De-abia cresc și mă fac floare;
Abia mă 'ncălzesc la soare,
Și pe mine cade 'ndată
Umbră neagră 'ntunecată,
Incât nimeni nu mă vede,
Floare sunt ori iarbă verde“.

126

PRUTUL.

Prutule, râu blestemat!¹
Face-te-ai adânc și lat
Ca potopu tulburat!
Mal cu mal nu să zărească,
Glas cu glas nu să lovească,
Ochi cu ochi nu să ajungă
Pe-a ta pânză cât de lungă!
Locustele, când or trece,
La ist mal să se înece!
Holerile, când or trece,
Pe la mijloc să se 'nece!
Dușmanii țării de-or trece,
La cel mal să se înece!
Iar tu 'n valurile tale
Să'i tot duci, să'i duci la vale
Pân' la Dunărea cea mare,
Pân' la Dunărea și'n mare!

NOTE

¹ *Prutule, râu blestemat.*

Inainte de luarea Basarabiei de Muscali cântecul zicea: Nistrule, râu blestemat, fiindcă toate relele veniau de peste Nistru.

VOINICUL

Cine-i tânăr și voinic,
Ese noaptea la colnic
Fără par, fără nimic,
Fără paloș, nici pistoale,
Numai cu palmele goale!
Cine-i tânăr și viteaz,
Bujori poartă pe obraz
Și la potiri se arată
Pieptul gol, față curată
Și cât scoate un cuvânt,
Cad neferii la pământ
Cum se scutur perele,
Perele și merele.

BABA ȘI FATA

Sub răchită rămurată
Șeade-o babă supărată
Și 'mprejur iarba 'i uscată!
Ce-a fost verde a veștejit,
Ce-a fost dulce a amărit,
Ce-a fost vesel s'a mahnit!
Pe sub lunca înverzită
Trece-o fată înflorită
Și de fluturi urmărită.
Ce-a fost veșted înverzește,
Ce 'i amar se îndulcește,
Ce 'i mahnit se 'nveselește.

UNGUREANUL

Ungurean cu suman scurt,
Moghior, Moghiorlan!
Nu ședea 'n Moldova mult,
Moghior, Moghiorlan!
Și te dū în țara ta
De 'ți mănâncă slănina,
Și 'ți fă casă pe gunoiu
Ș'o ferecă cu usturoiu,
Ca s'o aperi de strigoi¹.
Fugi departe peste deal,
Peste deal, peste Ardeal;
Că de când ești pe la noi,
S'au scumpit brânza de oi,
Și de când tu te-ai ivit,
Toate oile-au stârpit.

NOTE

¹ *Ca s'o aperi de strigoi.*

Vezi nota dela balada: *Mănăstirea Argeșului.*

FLORILE DALBE

Sculați, sculați boeri mari
Florile dalbe!
Sculați voi, Români plugari
Florile dalbe!
Că vă vin colindători,
Florile dalbe!
Noaptea pe la cântători¹,
Florile dalbe!
Și v'aduc un Dumnezeu,
Florile dalbe!
Să vă mântue de rău,
Florile dalbe!
Un Dumnezeu nou-născut,
Florile dalbe!
Cu flori de crin învăscut,
Florile dalbe!

Dumnezeu adevărat,
Florile dalbe!
Soare 'n raze luminat
Florile dalbe!
Sculați, sculați boeri mari,
Florile dalbe!
Sculați voi, Români plugari,
Florile dalbe!
Că pe cer s'a arătat,
Florile dalbe!
Un luceafăr de 'mpărat,
Florile dalbe!
Stea comată strălucită,
Florile dalbe!
Pentru fericiri menită
Florile dalbe!
Iată lumea că 'nflorește,
Florile dalbe!
Pământul că 'ntinerește,
Florile dalbe!
Cânt pin luncă turturele,
Florile dalbe!
La fereastră rândunele
Florile dalbe!
Ș'un porumb frumos, leit
Florile dalbe!

Despre apus a venit,
Florile dalbe!
Floare dalbă a adus,
Florile dalbe!
Și la căpătâiu s'au pus,
Florile dalbe!
El vă zice să trăiți,
Florile dalbe!
Intre mulți ani fericiți,
Florile dalbe!
Și ca pomii se 'nfloriți,
Florile dalbe!
Și ca ei să 'mbătrâniți,
Florile dalbe.

N O T E

Colinda Florile dalbe se cântă în ajunul Crăciunului, pe sub ferestrele caselor, de către flăcăi și băeți ce poartă o iconiță reprezentând nașterea lui Hristos. Tot atunci ei umblă și cu *steaua*, o stea mare de hârtie poleită și luminată pe dinăuntru.

¹ *Noaptea pe la cântători.*

Românii împart zioa și noaptea în următorul chip:

Z I O A

Resărire, (soare răsare).

Prânzișorul, când e soarele de trei suliți.

Prânzul, când stă soarele în cruce la amiazi.

Chindia, când e timp de toacă și apusul.

Iară noaptea se împarte în *amurgul*, în a treia *strajă*,
pe la culcate.

La cântători, când cântă cocoșii în miez de noapte.

La mănecate.

In ziori, când se îngână ziua cu noaptea, sau se
mijește de zi.

HORA UNIRII

Hai să dăm mână cu mână
Cei cu inimă română,
Să 'nvărtim hora frăției
Pe pământul României.

Iarba rea din holde piară!
Piară dușmanii din țară,
Intre noi să nu mai fie
Decât flori și veselie!

Măi Muntene, măi vecine!
Vină să te prinzi cu mine
Și la viață cu unire,
Și la moarte cu 'nfrățire.

Unde-i unul, nu-i putere
La nevoi și la durere;
Unde's doi, puterea crește
Și dușmanul nu sporește!

Amândoi suntem d'o mamă,
D'o făptură și d'o seamă,
Ca doi brazi într'o tulpină,
Ca doi ochi într'o lumină.

Amândoi avem un nume,
Amândoi o soartă 'n lume;
Eu ți's frate, tu 'mi ești frate,
In noi doi un suflet bate.

Vin' la Milcov cu grăbire
Să 'l secăm dintr'o sorbire,
Ca să treacă drumul mare
Peste-a noastre vechi hotare

Și să vază sfântul soare
Intr'o zi de sărbătoare
Hora noastră cea frățească
Pe câmpia Românească!

N O T E

Am crezut de cuviință a pune hora unirii între cântecele populare, fiindcă e cântată în toate unghiurile pământului românesc și a ajuns a fi chiar Marseileza Unirii Românilor.

